

לקראת שבועת מלכתא

פנינים לפרשת כי תשא פ"ה | גליון מס' 473 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

אמר רבינו שהטעם שרצה לסיימו בליל פורים, כיון שרצה לתת קונטרס זה משלוח מנות לאביו זצ"ל. וכך הווה ב' פעמים ששלח משלוח מנות מסוג זה, פעם את קונטרס "בשער המלך", ופעם את קונטרס "איש איטר" ששלח לאביו במשלוח מנות

פנינים עניינים מאחורי הספרים של שר התורה מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

אמר רבינו כי מה שכתב בסוף קונטרס "בשער המלך" שבספרו "שיח השדה": "סיימתי ליל פורים תשי"ז", הוא משום דמעיקר הדין מותר לכתוב גם בשאר עניינים, אבל בדרך כלל נוהג לכתוב רק בעניני המגילה.

ועוד אמר רבינו שהטעם שרצה לסיימו בליל פורים, כיון שרצה לתת קונטרס זה משלוח מנות לאביו זצ"ל, וא"כ הוי צורך היום ושרי. וכך הווה ב' פעמים ששלח משלוח מנות מסוג זה, פעם את קונטרס "בשער המלך", ופעם את קונטרס "איש איטר" ששלח לאביו בהזדמנות אחרת במשלוח מנות.

וסיפר רבינו את המעשה שבעל הטורים כתב את פירושו על החומש בליל פורים, כדי לתת לאביו הרא"ש למשלוח מנות (ועמש"כ רבי שלמה אלקבץ בעל "מנות הלוי" בהקדמתו, ששלח את הפירוש לחמיו למשלוח מנות).

טעמא דקרא" על מגילת אסתר

שמעתי מרבינו שהטעם שיש ב"טעמא דקרא" הרבה דברים על מגילת אסתר, כיון שכתוב בהלכה לכתוב בפורים רק מעניני המגילה (מפני איסור מלאכה), ולכך נותן לבו יותר בפורים ללימוד המגילה, ומתחדשים לו באותה שעה הרבה דברים. והוסיף רבינו כי בנו רצה להוציא "טעמא דקרא" על מגילת אסתר בנפרד, ואמר לו רבינו כי ב"ה כל שנה מתווסף הרבה ולפיכך לא כדאי להוציא בנפרד.

מאמר "יין הטוב" שנדפס ב"ארחות יושר"

חתן רבינו הוציא לפני שנים רבות קונטרס "הבו לה' כבוד" על עניני

תפילה, ושם יש מאמר ארוך שנקרא "יין הטוב", בו נקבצו כל עניני התפילה ממדרשי חז"ל מ'חכם א' שליט"א, עי"ש באריכות גדולה, וידוע שהוא מרבינו שכתב לו כדי שידפיסו בספרו, ולאחר שנים רבות כשיצא ה"ארחות יושר" הדפיסו רבינו שם בשינויים מסוימים. ובשעתו כשנדפס הקונטרס שאלו לרבינו האם המאמר שם אכן יצא מתחת ידו, והשיב רבינו "במדרש איכה מסופר על חכמתם של ילדי ירושלים, ומובא שם מעשה בילד שהלך עם סיר מכוסה ושאלו אחד מה בפנים, והשיב לו הילד אם אמי היתה רוצה שתדע לא היתה מכסה את הסיר..." (רמש"ג)

יפתחו את הספר "דרך חכמה" ויראו מה פסק

להסכמה מאביו הקה"י זצ"ל יותר משאר ספריו, והשיב רבינו: "האמת שביקשתי מאבא הסכמה על כל הספרים שלי, אך לא רצה לתת כי פחד מאד לתת הסכמה על דברים הנוגעים למעשה, אבל על ספר "קרית מלך" שאין לו שום שייכות למעשה, הסכים לתת". והוסיף רבינו לספר שחמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל כתב לו מכתב הסכמה על מס' תפילין ומזוזה שבסופו נדפס חיבור "מזוזות ביתך" שהוא כעין משנה ברורה על הל' מזוזה, ואמר רבינו לאביו שאחר שיש בידו מכתב מהשווער, א"כ יכול גם הוא לצרף הסכמתו, ונענה לו ה"קהלות יעקב" וכתב לו הסכמה, ובסופו של דבר לא הדפיס רבינו שום הסכמה (רמש"ג).

[אגב, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל כתב לרבינו הסכמה אף על פירושו ל"ברייטא דמלאכת המשכן", וגם כתב לו הערות, ואף שאת ההערות הדפיס רבינו בגוף הספר מ"מ את ההסכמה לא הדפיס, וכנראה לגודל ענוותנותו].

מחיקת תיבות "אין ספור"...

בראש ספר "קרית מלך" כתב אביו מרן ה"קהלות יעקב" זצ"ל הסכמה נפלאה לבנו, בה כתב "ופעמים רבות אין ספור הציע בני הרה"ג מקורות לפני" וכו'. אמנם אחר שנדפס הספר, הרהר שוב ה"קהלות יעקב" שאין זה אמת, שהרי למה "אין ספור" המקורות שהציע, הרי אם יספרו יהיה מספר... לכן אמר לבנו למחוק תיבות הללו, ואכן בתיקונים (בסוף הספר) כתוב שתיבות אלו מחוקות.

שקל הקודש

"היום כל ברכותיו של רבינו מתקיימות"

סיפר אחד שהיה בערב ר"ה תשנ"ט בבית רבינו, ואמר לו הרבנית ע"ה בשמחה "היום כל ברכותיו של הרב מתקיימות, כי היום יצאו ב' ספרים חדשים מהדפוס" ("שקל הקודש", ו"מסכת ס"ת וגרים") (רמש"ג).

מידת העונה של רבינו

בזמן שרבינו עסק בכתיבת חיבורו "שקל הקודש" על הל' קידוש החודש, נצרך להסתיע באברך שמומחה בעניני קידוש החודש בשם הרב הסגל שליט"א, שלומד בכלל "סלבודקא" וגר בקרית ספר. בתחלה נסע רבינו לקרית ספר לדבר עמו, ולא מצאו בביתו, לפיכך נסע לכולל "סלבודקא", וכשראוהו הרב הסגל היה מופתע מאד ושאל מיד את רבינו מדוע הטריח את עצמו, הלא ודאי שאם היה קורא לו היה מגיע מיד לביתו, והשיב לו רבינו בפשטות האופיינית לו: "אני הוא זה שצריך אותך ולכן באתי אליך".

"לא גרע מחשב לעשות מצוה

ונאנס ולא עשאה"...

במהדורה שניה של "שקל הקודש" הזכיר רבינו בתוך ההקדמה את

אמרו פעם לרבינו דהנה כשיבנה ביהמ"ק בב"א ויהיה שאלה איך לנהוג בביהמ"ק, יפתחו את הספר "דרך חכמה" ויראו מה פסק, ואמר רבינו שיתכן שלעתיד לבא כשיקויים באו המקרא "ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'", כבר לא יהיה היתר לכתוב דברים שבע"פ. ושאלו לרבינו היתכן שכל ספרי ה"חזון איש" וה"קהלות יעקב" וה"דרך אמונה" יתבטלו, והשיב רבינו כי יצטרכו לדעת הכל בע"פ, וסיים רבינו "אני מסתפק בדבר זה" (רמש"ג).

לתרגם את ה"שונה הלכות" לאנגלית

רבינו סיפר שאחר הוצאת ספר "שונה הלכות", ביקשו ממנו רשות לתרגם הספר לאנגלית, שאל רבינו את אביו ה"קהלות יעקב" זללה"ה והשיב לו שלא כדאי לעשות כן, כי פעמים שינוי של תיבה אחת משנה את כל הדין, ומי אמר שהמתרגם כל כך ת"ח שיכול לדייק ולהבין.

לימוד עם החזו"א בצוותא מסכת תענית

שח רבינו: בצעירותי נסענו לנוח בצפת בחודש אב יחד עם מרן החזו"א, ואמר לי החזו"א אלמד עמך, ושאלני איזו גמרא אני לומד, וחששתי מלומר גמרא קשה אז אמרתי לו תענית. ולמד איתי במשך כמה ימים, ושאל אותי על כל תוס' כמה שאלות, וחלק מהחידושי תורה שנתחדשו לי ממנו כתבתי בספרי "שיח השדה" חלק ג' במסכת תענית.

קרית מלך

דרך כתיבתו של ה"קרית מלך"

כידוע אחד מספריו החשובים ביותר של רבינו הוא ספרו "קרית מלך", והוא הרבה מקורות על דברי הרמב"ם שהמפרשים לא מצאו להם מקור, ונדפס בתחלה יחד עם הרמב"ם בהוצאת "פרדס", ושוב נדפס בשנת תשי"ח כספר בפני עצמו. וקודם שנתחבר הספר עבר רבינו בהתמדה עצומה על כל ספר הי"ד החזקה להרמב"ם, וציין לעצמו בפנקס קטן את כל ההלכות שצריך לחפש להם מקור, והניח הפנקס בכיסו, והיה חושב כל פעם כשהיה בדרך מקור לדברי הרמב"ם, וכפי שכתב בהקדמתו: "ואני עני מידי למדי בו תמידין כסדרן זכני השי"ת בחסדו הגדול לציין בכמה מקומות וכו".

וחשוב לציין שספר זה יצא לראשונה בשנת תשי"ח כשהיה רבינו אברך צעיר בן שלושים שנה בלבד, ועשה רעש גדול בעולם, ובאמת אף היום למרות כל תוכנות המחשב ומאגרי המידע וספרי הליקוטים שישנם לא פג טעמו ולא נס ליחו של הספר, ואת היחודיות והמקוריות שיש בו בהחלט לא ניתן למצוא בשום מקום מלבדו (רמש"ג).

ההסכמה ל"קרית מלך"

פעם שאלו את רבינו במה שפר גורלו של ה"קרית מלך" שזכה

מראי מקומות על כל ענין וענין, כלומר רבינו יותר מתייחס לזה כספר ליקוט ופלפול, ולא כ"שונה הלכות" שצריך שיקול דעת גדול איזו שיטה להביא ואיך לכתוב וכו' (רמ"ג)

עבור מי נכתב ה"שונה הלכות"

פעם סיפר רבינו: "מעיקרא לפני למעלה מעשרים שנים כשכתבתי את ה"שונה הלכות" לא חשבתי להדפיסו כלל, כי כתבתי זאת לעצמי לדעת איך להתנהג, ולבסוף סברתי שכן כדאי להדפיסו לתועלת הרבים (רמ"ג).

ופעם אחרת שמעתי מרבינו שאמר שבתחלה כתב את ספרו "שונה הלכות" לתועלת ילדיו, ועל הדרך נהנים עוד יהודים.

ענותותו של רבינו

סיפר הגאון ר' חיים ישראל שפירא שליט"א: בתקופה שחיבר רבינו את ה"שונה הלכות", כשסיים לערוך הלכות מורכבות היה ניגש מידי פעם לאבי הגאון הגדול ר' יהודה שפירא זצ"ל, ומראה לו את מה שכתב, ושואל בהכנעה "האם כתבתי טוב? האם הדברים מדויקים?", ולא נתקררה דעתו עד שקיבל את הסכמתו לדברים.

"אסיא במגן מגן שויא"

סיפר הר"א טיגר שרבינו פעם ביקשו שיגיה את ספרו "שונה הלכות", ושאלו כמה שכר מגיע לו עבור עבודתו, והוא סירב לקחת ואמר בתמיהה וכי אני אקח כסף מרבינו, אמר לו רבינו הרי "אסיא במגן מגן שויא" וישלם לו לפי המחיר בשוק, עוד אמר לו שכיון שזה ספר הלכה צריך לעבור על זה ד' פעמים.

כתיבת מפתח למשנה ברורה

שמעתי שלהגאון ר' אלעזר צדוק טורצין זצ"ל היה משנה ברורה ללא מפתח, ואמר לרבינו שנצרך למפתח, רבינו נטל דף ומיד כתב לו מפתח שלם, וסיפר רא"צ שאח"כ בדק ולא היה חסר כלום.

שליטה מדהימה בכל אותיות התורה

ב"טעמא דקרא" פ' כי תצא הביא רבינו מהגר"א שהטעם שגט נקרא בשם זה, כיון שלא מצינו אותיות ג"ט סמוכים זה לזה בכל הפסוקים, והק' רבינו דגם ג"ק ז"ט ז"ץ ס"ץ לא מצינו סמוכים ע"ש. ובעידנא דחדוותא נשאל פעם רבינו איך יתכן לזכור כל אותיות התורה בדרגה נעלה ושליטה מדהימה כזו, וביטל זאת רבינו בענותנותו מכל וכל, ואמר "חישבתי למשל היכן יש בתנ"ך א"א, ואחר א"ב ואח"כ א"ג, וכן על זה הדרך, עד שעברתי על הכל" [ועי' קידושין ל' א' לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה וכו'].

(מתוך ספר "הספרים")

מעשה הגניבה שאירע (אבל במהדורה שאח"כ כבר השמיטו את זה) ואל הנדיב שתרם וכו', וז"ל: "הנה בתחלה נדבו להדפיסת ספר זה (כאן מציינ רבינו את השמות) והם נתנו כל הוצאת הדפוס, אמנם אירע גניבה בעו"ה וגנבו כל הכסף, אבל לא גרע, מחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה דמעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ויה"ר שיעמוד להם זכות זה אמון", עכ"ל.

שונה הלכות

החששות בחיבור ה"שונה הלכות"

ידוע ומפורסם שרבינו הוא מיראי ההוראה הגדולים, ותכונה זו ירש מאביו הגדול זיע"א, ועל כן תמיד כותב בהקדמות לספריו או במכתבים לאחרים שלא לסמוך ע"ז למעשה, ובדרך כלל במשך השנים כשהיו באים לשאלו בהלכה למעשה, אם היה זה דין המפורש במ"ב היה פותח ומראה לשואל, ואם לא היה מצדד לכאן ולכאן [ובחיי אביו סבר רבינו שאסור לו להורות כי אביו שהוא רבו גר כאן, והוא מורה הלכה בפני רבו]. ולכן את כל ספריו הגיה ב' פעמים, אבל את ה"שונה הלכות" הגיה שלש פעמים, ואמר רבינו שכיון שזה הלכה למעשה הוא חושש מאד לטעויות, ומטעם זה זהו הספר היחיד שחיבר עם חברותא (הגה"צ רא"צ טורצין זצ"ל וחלק עם חתנו הגה"צ ר"צ גרינהוז שליט"א) כי חשש שמא יטעה ולא יחשב נכון, וגם נתן לכמה ת"ח גדולים שיעברו ע"ז קודם שהדפיס, והזכירם בהקדמה, וביניהם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל וכן הגרש"ב ולדנברג זצ"ל [וכשהיה רבינו מזדמן לירושלים היה נכנס אליו לכולל ללבן העיניים, ועי' בספר "בינת שמחה" הרבה מכתבים מרבינו אליו בעיניים אלו]. ובאמת השקיע רבינו רבות בספר זה, ובמדה מסוימת יותר משאר ספריו, כדי לברר כל דין ובאיזה נוסח מדויק לכתוב את ההלכה, ובפרט מה שהביא מספרי החזו"א, וניכר ממכתביו להגר"א זילבר זצ"ל מעמח"ס "בירור הלכה" שנכתבו עם כל החריפות, ולא במהרה הסכים לשנות תיבה מסוימת וכיו"ב, ע"ש.

ופעם שאלו לרבינו שבהקדמה לספרו "שונה הלכות" מודה לכמה אנשים שעברו על הספר, ובתוכם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ומדוע נתן דוקא לו לעבור על הספר, רבינו חשב רגע והשיב: "אני ביקשתי מכמה ת"ח גדולים שיעברו על הספר, ר' אהרן לייב הסכים לעבור על הלכות שבת, על עצמי לבד לא יכולתי לסמוך אבל הוא ת"ח גדול ואפשר לסמוך עליו. ואחרי שעוד ת"ח עברו על הספר יכולתי להוציאו לאור".

ודוקא לספר "דרך אמונה" התייחס רבינו פחות כספר הלכה מובהק, ופעם אמר אחד לרבינו: זכה ספר "דרך אמונה" שכל העולם מסתכל בו וכולם לומדים בו, ואמר לו רבינו בענותנותו "זה שום דבר אלא רק ליקוט בעלמא", ופעם אחרת אמר "מסתכלים בזה כי יש שם הרבה

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

אירע פעם שהיה לו באמתחתו סכום של כמה אלפי דולר, שאותו הרוויח מהפרש של מכירת דירה ישנה. היה זה בחודש אדר, עד פורים הספיק לפזר את כל הסכום לצדקה

מסירות מיוחדת לצדקה של הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל

וכישרונו עלה בידו בס"ד לגייס סכומים אגדיים של מיליוני דולרים. כך סיפר למשל הרב עזריאל טאובר (שליט"א) זצ"ל, אודות פגישתו הראשונה עמו:

"היה זה לפני כשלושה עשורים, הוא הגיע אלי לביתי שבמונסי וסיפר כי הוא מתגורר באופקים, ובעיירה ירוחם יש מוסד תורני שלומדים בו בצרפים דלים מתוך עניות. תוך כדי דיבור הוסיף ואמר: 'אני שליח, ושמעתי שאתה חובב תורה. העיירה ירוחם אינה ה'ביזנס' (- העסק) שלי, אינני משמש כרב במקום, לא אקבל אחוזים על התרומות שאגייס, ואפילו משכורת אין לי מזה, אלא שאני מכיר את המקום מהתקופה שהייתי שם, ופשוט מרחם עליהם'. השבתי לו: 'בסדר, אבוא לראות את המקום'. ואמנם בנסיעתי לארץ ישראל נפגשנו והוא לקח אותי לשיבת ירוחם, ומאוד התרשמתי. כך הכרתי את ירוחם, ואותו..." (ואכן בעקבות נסיעה זו נבנה בניין של קבע לשיבה).

ההוד שבחסד

וגם בתחום זה הפעיל את כישרונותיו הברוכים ומבטו המקורי כדי לעורר את הציבור להירתם לעניין הצדקה, אף כאשר היו אלו מקרים שמטבע הדברים היה קשה מאוד לעורר את רחמיהם ולשכנעם לפתוח את לבם וכיסם:

באופקים נערכה פעם אספת התרמה למען אדם ששקע בחובות מעיקים מניהול מוסד תורני שנסגר בינתיים בצוק העתים. ההיענות הציבורית במקרים כאלה שואפת בדרך כלל לאפס, שכן אנשים

סכומי עתק פיזר לצדקה, שאיש לא ידע מהיכן וכיצד מסוגל היה לתת במצבו הדחוק. אין ספק כי לעומת מעשי הצדקה הכבירים שהתגלו בהיסח הדעת, רבים אחרים נותרו חבויים ונעלמים, בכלל ה"סתרי תורה" שלקח עמו רבי שמשון זצ"ל בצניעותו.

למשל, שבהיותו פעם בחוץ לארץ קיבל מאחד מידידיו סכום של עשרת אלפים דולר לצורך מסוים, והנה לא חלפו עשרים וארבע שעות מעת נחיתתו בארץ הקודש, עד שהכסף כולו - עד הדולר האחרון, חולק על ידו לעניים תלמידי חכמים.

אירע פעם שהיה לו באמתחתו סכום של כמה אלפי דולר, שאותו הרוויח מהפרש של מכירת דירה ישנה והחלפתה באחרת. היה זה בחודש אדר. עד פורים הספיק לפזר את כל הסכום לצדקה. כאשר נשאל על ידי ידיד פלוני: "הייתכן לעשות כדבר הזה?!" התרומם מכיסאו והשיב: "מה אעשה? אם אתה היית שומע את הצרות שאני שמעתי בימים אלו, גם אתה היית מחלק..."

הכול בניו

במשך תקופה, החזיק כלכלית משפחה נצרכת מבני הקהילה, ובכזו פשטות, עד שכל אימת שאב המשפחה ההיא נזקק לכסף עבור קניות, פונה היה אליו בטבעיות של בן הפוגש באביו ומבקש הימנו כסף לקניות.

אבל לא רק ממון שפע בנדיבות לב לזרים כמו לבני משפחה, אלא כל דבר בעל ערך שידע כי ישמח לבב אנוש. בשובו פעם מאחד ממסעותיו בעולם הגדול, הביא באמתחתו פירות טרופיים נדירים. מתבקש היה, לכאורה, כי ישמור אותם לבני משפחתו בלבד. אך לא. גם בני המשפחה נהנו אמנם מהפירות, אבל בתוך שעה קצרה מבואו לאופקים כבר הספיק לחלק לכל מי שמצא בדרכו מלוא חופניו מהפירות המיוחדים בטעמם ומרהיבי העין ביופיים.

'זה לא ה'ביזנס' שלי...'

בדרך כלל, נמנע היה מלעסוק בגיוס כסף עבור מוסדות שאליהם היתה לו זיקה אישית. ובעדינות נפשו נאלם דום ובוש לעסוק בהשגת ממון עבורו או עבור מוסדותיו.

אולם כאשר לא היתה לו שייכות פרטית לעניין מסוים, שהיה נכבד וחשוב בעיניו או שהיה בו משום קיום התורה, לא בוש ולא היסס לנהל ברמה מערכה משומנת של גיוס כספים, בחכמה ובתבונה. במקרים כאלו, כמו נעלמה לה הבושה הטבעה בו, וברוב מרצו

הסכום הנדרש - שמונה מאות שקלים. אבל בכך לא אמר די. הבן הבין כי אמנם השן תתקון, אך את אי הנעימות להזדקק למתנת ידו בשנית לטיפול חוזר, קשה לתקן. לפיכך פייסו בדברים והנעים את ההענקת: "השן הזאת", אמר לו, "היא שלי, ואין לך בכלל זכות עליה, לפיכך עלי מוטל לשלם את התיקון".

בנות ישראל על רבי שמשון בכינה

בשיחה אקראית עם אחד מבני הקהילה סיפר לו הלה כי רעייתו זקוקה בדחיפות לתיקוני שיניים קדמיות, והוא עומד חסר אונים בלי יכולת לממן את הטיפול למרות הצורך הגדול.

לרבי שמשון, כדבריו לאותו אברך, לא היתה באותה שעה אפשרות כלכלית להוציא כסף, לא במזומן ולא בצ'קים, אבל אף על פי כן לאחר הרהור קל אמר לו: "אני מעוניין מאוד לממן לך את הכול. תשיג הלוואה ואני אפרע לך אותה בתשלומים. תבוא אלי מדי חודש ואתן לך מאה דולר".

גם במקרה זה דאג שלא יחוש אותו נצרך חוסר נעימות מיותר, כל אימת שיבוא אליו לקבל את ה'קצבה החודשית', ולפיכך אמר לו: "הבה נקבע שאם חלילה אשכח מדוע אתה דופק בדלת, אינך צריך לומר בקול מה מטרת בואך, אלא תסמן לי כך (ובדברו נקש על שיניו, מצביע על אות מוסכם), ומיד אזכר...". וכך הווה. אלא שלמעשה מעולם לא הוצרך להשתמש בסימן המוסכם שכן מדי חודש נקש על דלת ביתו והוא היה נזכר תכף ומיהר להגיש לו את הסכום.

סקרנותו של אותו אברך התעוררה לנוכח הרצון העז של הרב לסייע בפרט בתחום זה, גם במצבי קושי, ולאחר כמה שנים, פנה אליו בשאלה מדוע דווקא עניין זה של תיקון שיניים כה מיוחד בעיניו. כך גילה כי כמו בתחומים נוספים, גם כאן הכריעה מילה אחת של גמרא כנגד הררי סברות אחרות. וכך השיב לו: "למדתי זאת מגמרא מפורשת בנדירים על דברי המשנה שם: מעשה באחד שנדר הנאה מבת אחותו והכניסוה לבית רבי ישמעאל ויפווה וכו'. תנא שן תותבת היתה לה ועשה לה רבי ישמעאל של זהב משלו'. הגמרא אפוא לא מסתפקת בתיאור הסתמי שרבי ישמעאל דאג לייפותה, אלא מפרטת שאחת משיניה נפלה, והוא עשה לה שן יפה תחתיה. מכך למדתי את הנחיצות שבעניין".

מתוך הספר "השמש בגבורתו"

מטבעם אוהבים להשקיע את כספם בדבר קיים וממשי, מתוך תחושת שותפות לעשייה ברוכה ונהנים למחשבה שמוסד מסוים פועל מכוחם ובתרומת ידיהם, בעוד שתשלום חובות בלבד נדמה בעיניהם כ'עסקי אוויר' שאינם מניבים שום פעילות.

ואמנם כן, למרות שנישאו נאומים נרגשים לא הורגשה היענות ציבורית, והאספה נדונה לכישרון חרוץ, והנה רבי שמשון וטוב לבו עמו נעמד לשאת דברים, גייס גם את גאונותו, ואמר:

"מוריי ורבותי, כאשר אוספים כסף למוסד תורני העתיד לקום, כולם נענים לתת צדקה, אולם מי יודע אם המוסד אמנם יעמוד לבסוף על תלו? ואף אם יעמוד ויקום, איך נדע בדיוק להיכן ילך הכסף? אלא שאף על פי כן נותנים ביד רחבה ורוכשים זכויות.

רבותי, הנה כאן יש לנו אפשרות שאינה מזדמנת לעתים קרובות. אין ספק שבשנות קיומו היו במוסד הזה תורה ועבודת התפילה. אם כן נפלה בחלקנו הזכות לתת למשהו ברור ואיכותי..." והוסיף, להלהיב את הציבור, והוא נענה לו לתרום ביד רחבה.

עלי ועל צווארי

לא תמיד היו עמו באמתחתו הסכומים הגדולים שהתחייב לצדקה כל אימת שנודע לו על צורך, אבל גם לצורכי עצמו ומשפחתו, אין אדם נמנע מלהתחייב על סכום הנדרש לצורך דוחק. כך זכה ולבסוף התקיים בו הכתוב "לק-ל גומר עלי", והקב"ה סייע בעדו לגמול בטהרת נפשו חסד לרבים.

השן "שלי"

פיזור צדקותיו של רבי שמשון לכל דל ונצרך הקיף תחומים רבים, אבל היה תחום מסוים בפרט שלדעת יודעי דבר העומדים על סודו, היווה עילה קבועה לפעור חור בארנקו הריקן של הרב ולפזר עליו מזמון רב. היה זה כל אימת שהבחין בצורך של מאן-דהוא לערוך תיקון שיניים. עובדה אחת בהקשר לכך, הוזכרה כבר לעיל, והנה עובדות נוספות:

פעם נודע לו שאברך פלוני חש בושה מפני החלל הפעור בשיניו הקדמיות, לאחר שאחת מהן נפלה ונבצר ממנו לעמוד בתשלום הטיפול בסך אלף וחמש מאות שקלים. רבי שמשון הוציא מכיסו את הסכום ומימן את עלות השן התותבת. מחצית השנה לאחר מכן נשברה שן התותבת, ונדרש תיקון נוסף שגם עלותו היתה גבוהה, ומשנודע לו על כך קרא לו רבי שמשון ונתן ושקל לידו את

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעיי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

כשקם אבי מורי זצ"ל לדבר, דרש את הנאום כולו, בתוספת החלק האחרון שאותו שלל אחי. אני, שהייתי ילד קטן, עודני זוכר ששמעתי אנשים מדברים ביניהם, למה היה צריך ר' יחזקאל לקלקל את דבריו בקטע האחרון בדרשה?

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על הזהירות העצומה מפגיעה בשני - גם בפורים

חשוב לו להוסיף את הדברים הללו. ענה לו אבי זצ"ל: "לצידי ישב באותה עת רב אחד מזקני וחשובי רבני ירושלים, גדול מאד בתורה ובהוראה, אך אינו איש דברים. אותי כיבדו לשאת דברים אחריו. אילו הייתי מסיים את דברי בלי לעמעם את יפים, עלול הייתי לגרום לו חלישות הדעת ועגמת נפש - איך אברך צעיר ממנו מיטיב לנאום כל כך. מחירה של פגיעה כזו בכבודו של רב ישיש ממני אינו שווה לי מאומה".

אלו נקודות רגישות ועדינות ביותר. פעם אמרתי לרה"ח רבי אלתר משה יונגר זצ"ל, שהגיע מבית חסידי סיגעט, ואביו היה מסתופף בצל הרה"ק ה"עצי חיים" זצ"ל, כי שמעתי שכל דברי התורה בספר "עצי חיים" על התורה אינם מן הדרשות שהיה נושא בבית המדרש, משום ששם לא היה אומר את הרעיונות הנפלאים והמתוקים, אלא מן הדברים שהעלה על הכתב לאחר השבת. הוא אשר לי שכך הם הדברים, והוסיף לספר, כי כאשר היה ה"עצי חיים" נוסע לערים אחרות, היו תלמידיו מתביישים בכך שלא היה מיטיב לדבר ולא נאם נאומים מוצלחים. בית סיגעט היו ידועים כמיטיבי נאום באופן נדיר ומופלא ביותר, והוא לעומתם, לא היה מרתק כל כך את שומעיו.

הייתי עד ראיה לסיטואציה הפוכה

פעם שאלוהו לסיבת הדבר ואמר: "היות שאני רגיל לנסוע למקומות

ישנם אנשים שחוננו משמים בכישרון מיוחד בתחום מסוים. כישרון, המאפיל על כל הסובבים אותם. אנשים כאלו צריכים להיזהר ביותר בשעה שהם משתמשים בכישרון הזה, שחלילה לא ייפגע מאן דהו כתוצאה מכך.

אבי מורי זצ"ל היה גאון מופלג במידה זו של שמירה על כבוד הזולת, ומיוחד בעניינים שבין אדם לחברו, עד שלא ניתן לתאר את מידת זהירותו בכך כלל.

הוא היה מחונן בכישרון דרשנות בקנה מידה עולמי. בכוחו היה לדרוש בלילה אחד חמש דרשות שונות, כל אחת בנושא אחר, ובכל דרשה היה מחדש חידושים ורעיונות נפלאים, כמעין המתגבר ממש. את ספרו "תפארת יחזקאל", על שני כרכיו, לא כתב בעצמו. בשנתו האחרונה ישב לידו אחיו, הגה"צ ר' יוסף זצ"ל, וסרט הקלטה בידו, ורשם את הדברים היוצאים מפיו.

שמו הטוב הלך לפניו כנואם בחדר עליון. בכנסים רבים הוא הוזמן לשאת דברים, והודעה על כך התפרסמה ברבים. מחמת זהירותו המופלגת בעניינים שבין אדם לחברו, כאשר הבחין כי לצידי הוזמנו רבנים נוספים, מבוגרים ממנו, או ראשי ישיבות ויושבי על מדין, שלא חוננו בכישרון הנאום, נהג לותר על הופעתו, ונמנע מלדרוש כדי שחלילה לא יפגע במעמדם.

פעם נקרא לנאום במקום מסוים, ובטרם יצא ישב עם אחי, וסדר לפניו את תוכן הדברים שברצונו לדבר שם. בסוף דבריו אמר רעיון מסוים. כששמע זאת אחי העיר לו בדרך כבוד: "אמנם מדין כיבוד אב אסור לי להעריך, אך מאחר ובחרת לומר לי את הדברים, נראה כי ברצונך שאעיר לך את הערותי, ויש לי תפקיד כאן, לכן אני אומר שהקטע האחרון הוא בעיני כקוץ באליה משובחת. אם תאמר את הדברים הללו, אתה מעמעם את כל הזוהר והיופי של הדרשה". אבי זצ"ל האזין להערה, ולא ענה לו כלום.

זוכר ששמעתי אנשים מדברים ביניהם

בשעת המעמד, כשקם לדבר, דרש את הנאום כולו, בתוספת החלק האחרון שאותו שלל אחי. כפי שחזה אחי, התוספת הזו עמעמה את זוהר דבריו. אני, שהייתי ילד קטן, עודני זוכר ששמעתי אנשים מדברים ביניהם, למה היה צריך ר' יחזקאל לקלקל את דבריו בקטע האחרון בדרשה? הלא הנאום כולו היה נאה ויפה כל כך... לאחר מעשה לא עצר אחי כוח, ושאל את אבי, מדוע באמת היה

כך שמצות היום בפורים היא "כאיש אחד בלב אחד", ואמר כי אם רוצים לראות סימן לכך אפשר לראות במה נכשלים ונופלים ביום זה!

הוא הזכיר את דברי הגר"א ב"אדרת אליהו": בזמננו - כשאין נביא שיאמר מה תפקידו של אדם, ומה הוא צריך לתקן - איך אפשר לדעת מה לתקן? - במה שהאדם נופל יותר, ונכשל יותר, זה מה שצריך לתקן, וזו העבודה שלו. והוסיף: אם רוצים לדעת מהי קדושת פורים, מהי החשיבות של פורים, ומהו התפקיד המוטל עלינו בפורים - אפשר לראות ממה שנופלים ונכשלים בהלבנת פנים, והיזק לחברו, יותר מכל השנה. אנשים דוחים את הכל לפורים. אם יש בלב משהו על הזולת, טענה או ביקורת - שומרים הכל לפורים. אבל השטן לא ישן! הוא יודע היטב את תפקידו! תפקידו הוא שיהיה "עד דלא ידע", ואז להוציא החוצה מה שיש לו בליבו על הזולת רח"ל. מתוך כך עלינו להבין מה העבודה המיוחדת המוטלת עלינו ביום הפורים.

לפעמים מתחשק לבחור לעשות איזשהו צחוק, או לומר בדיחה בבית רבו, ועלול ח"ו לגרום, על ידי זהירותו, לפגיעה בכבוד רבו, שחז"ל הקפידו על כך מאוד, ואפילו יותר מכבוד אביו. על עוון חמור זה הננו מתוודים בתפילת יום כיפור ואומרים: "ועל חטא שחטאנו לפניך בזלזול הורים ומורים". וכן הפליגו והחמירו חז"ל בעונשו של המבזה תלמיד חכם, עד כדי שאמרו שאין תרופה למכתו, ה' ישמרנו.

זאת ועוד, לעיתים מיתוסף דבר, שגם לגביו נדרשת זהירות רבה; לפעמים כשאין נזהרים בדיבור הראוי - ובני ביתו של הרב, המגיד שיעור או המשגיח, רואים ושומעים את ההתנהגות והדיבורים כלפי אביהם - הדבר עלול להביא לידי תוצאות נוראות, וליצור משקעים כבדים עד מאוד. לפעמים עלול כבוד האב לרדת בעיני בני המשפחה, ומי הוא אשר יוכל לקחת על כתפיו דבר חמור זה?! כמו כן, נצרכת זהירות דומה לא לגרום הפסד ונוק כספי לזולת, משום שעל הזק כספי שלא משלמים, צריכים להתגלגל שוב לעולם, ה' ישמרנו. ועל כן צריכים להישמר היטב שלא יקרה ח"ו דבר מעין זה, אפילו כמלא הנמה.

הדברים אמורים בפרט לבני תורה, יקרים וחביבים, שכל השנה שומעים שיחות על הדברים האלו והמסתעפים מהם. עליהם בוודאי מוטל חוב קדוש להיות דוגמא לאחרים, לדעת ולהבין איך מתנהגים בבית הרב.

(מתוך ספר כבודם של ישראל)

רבים, חושש אני שמה אגיע פעם לעיר שבה המרא דאתרא אינו נואם מוצלח, והוא עלול להיפגע בראותו שהציבור נמשך לדברי האורח יותר מאשר אל הדיבורים שלו. נמצא, שאני גורם חלישות הדעת וכאב לב לרב בישראל, לכן אני נמנע מלנאום כיד ה' הטוב עלי".

הייתי עד ראייה לסיטואציה הפוכה - במסיבת 'שבע ברכות' ישבו בשולחן המזרח שני רבנים מכובדים, מפורסמים משכמם ומעלה, ושניהם נאמו באותה מסיבה לכבוד החתן והמחותנים. אחריהם קם לדבר אברך צעיר לימים, שהתברך בכישרון נאום מיוחד במינו. בשעת נאומו ישב הציבור בעיניים פעורות, והאזין לכל הגה היוצא מפיו.

כשסיים האברך לדבר קם אחד הרבנים ויצא את האולם, כשעל פניו ניצרת חלישות הדעת.

או אז הבנתי כמה עדינות נפש וחכמה נדרשות על מנת להיזהר בכבודם של רבנים, וכמה מחשבה והתבוננות צריכות להיות כדי שלא להחליש את דעתו של רב מבוגר היושב לצידך. גם אדם גדול, שאינו לוקה במידת הגאווה, יש לגביו מושג של חלישות הדעת. נאה היה לאותו אברך צעיר שפיו מפיק מרגליות, לקחת זאת בחשבון ולהצטנע יותר במצב שנוצר, להתאפק ולא לנצל את הבמה שניתנה לו להפגנת כישורים שאינה במקומה.

אמנם, אין ספק כי זוהי עבודה קשה מן הקשות שבמקדש, שהרי סוף כל סוף מדובר בדרשנים שמוזמנים למטרה מיוחדת - לעורר את הלבבות. לרוב מבכרים דווקא אותם על פני דרשנים אחרים מחמת כישרון הנאום שלהם. בכל זאת, חובתו של כל אדם היא להיות זהיר במעשיו, ואם מישהו עלול להיפגע כתוצאה מכך עליו לשמור את מוצא פיו.

עצה טובה ונפלאה לכך היא להתחיל כל שיחה בהזכרת הדברים חוצבי הלהבות שנשמעו עד כה בדרשות הקודמות ובאמירה, שאחר דברים נפלאים אלו אין לנו מה להוסיף, וכן במהלך הדרשה להזכיר מספר פעמים אמירות ונקודות מתוך דבריו של הנואם הקודם.

בפורים נדרשת זהירות יתרה

יום הפורים הוא יום מועד לפורענות בעניינים של בין אדם לחברו. מתוך קיום מהודר של "עד דלא ידע" עלולים להיטשטש הגבולות העדינים של האסור והמוותר, ובקלות יחסית אפשר ללעוג לזולת או לזלזל בכבוד רבו.

המשגיח, רבי נתן וכטפויגעל זצ"ל נהג לפני פורים לדבר הרבה על

הצטרפו אלינו לעמוד היומי, שיעורים מרתקים ממגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, בקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

וקבעו ביניהם, ש'ראובן' יפצח בשירה וקול זמרה בכל הילוך שלושים הקומות הראשונות, וממילא לא ירגישו במאמץ העלייה כי יהיו עסוקים ראשם ורובם 'לשמוע אל הרינה ואל התפילה', בהמשך יאמר 'שמעון' דברי צחות המעלים שחוק וככה יעלו עוד שלושים קומות,

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, על השמחה והאמונה

אך דבר אחד אסור לשכוח...

לדין יאמר, הנה ימים באים, ימי השמחה בהם ניתן להתעלות ללא גבול, ואף הקב"ה פותח את אוצרותיו להשפיע עלינו עד שיבלו שפתותינו מלומר די, אך דבר אחד אסור לשכוח... את ה'מפתח'... וכלומר, ה'מפתח' להתעלות נמצא בידנו, רק בנו תלוי ועומד אם 'ממנו נקח לעבוד...' או שנשאר אותו נחשל כ'אשתקד', וח"ו שנעלה קומות על גבי קומות ונשאיר את המפתח 'למטה', כי מה הרווחנו בכל הזמנים הגבוהים, אם סוף דבר נשוב למטה לקחת את המפתח ונשאר שמה מחמת חוסר אונים וכח.

הנה הא דאמרו חז"ל (שם) 'משנכנס אב ממעטין בשמחה' הובא להלכה בשו"ע (או"ח סי' תקנא ס"א), ואילו 'משנכנס אדר' לא נכתב בשו"ע (רק בדברי הגמרא), וכל כך למה, כדי שלא יוכלו לצאת יד"ח השמחה בלימוד ההלכה בלבד על דרך שאמרו (מנחות קי'). 'כל העוסק בתורת... כאילו...' רק יקימוה בפועל ממש.

אמנם בדברי חז"ל במשנה ובגמרא הובאו שני הדינים, אלא שגבי חודש אדר קצרו 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' ולא האריכו במה וכיצד, ולא ידך גבי חודש אב אמרו 'משנכנס אב ממעטין בשמחה', וביארו בארוכה כיצד יש לקיים את ה'ממעטין' בחודש אב, ומדוע לא ביארו כיצד ובמה יש לקיים את ה'מרבין בשמחה'.

מעשה בשלושה אחים שותפים שנסעו לצורך 'עסק' המשותף למדינת סין הרחוקה, ויהי בבואם תרו אחר 'בית מלון' לשכור לעצמם 'מיטה, כיסא, שולחן ומנורה, לא מצאו רק חדר בקומה התשעים, בליט ברירה סברו וקבלו. והנה בכל ימות השבוע השתמשו במעלית (עליוועטער) אשר עמה 'יעלו שמים ירדו תהומות' במהירות עצומה, אך בפניא דמעלי שבתא יצאו מבית מלונם להתפלל בביהמ"ד דמתה מנחה, קבלת שבת ומעריב, ומשחזרו מצאו עצמם אובדי עצות - 'כיצד הרגל', כיצד יעלו עתה תשעים קומות הבנין ברגל, שהרי לא יתכן לחלל שבת ולעלות במעלית, וכך עמדו בקומת המבוא הנקראת 'לובי' חסרי אונים, כיצד ישאו אותם רגליהם עד השמים... והיאך יהא ביכולתם להתאמץ ולהתייגע כל כך...

עד שנמלכו ביניהם כי הנה חנן ה' כל אחד מהם בכשרון נדיר, 'ראובן' נתברך בקול ערב המושך אחריו בשירתו וזמרתו את כל השומעים עד שאינם מרגישים בין ימינם לשמאלם, לעומתו 'שמעון' יחיד מומחה בלספר מילתא דבדיחותא, ואילו 'לוי' הוא פה מפיק מרגליות, וכיד ה' הטובה עליו יודע להמחיש ולצייר את כל דבריו מתוך חיות ומתיקות עד שלוקח את קהל השומעים ל'מחוזות אחרים'... וקבעו ביניהם, ש'ראובן' יפצח בשירה וקול זמרה בכל הילוך שלושים הקומות הראשונות, וממילא לא ירגישו במאמץ העלייה כי יהיו עסוקים ראשם ורובם 'לשמוע אל הרינה ואל התפילה', בהמשך יאמר 'שמעון' דברי צחות המעלים שחוק וככה יעלו עוד שלושים קומות, ובחלק השלישי יתכבד 'לוי' להשמיע מדברותיו עד שיגיעו בשעה טובה ומוצלחת אל מקום שהותם בקומה התשיעית.

ואכן כך עשו, 'ראובן' הנעים להם את החלק הראשון ועלו 'בנקל' שלושים קומות, לאחריו פתח 'שמעון' במליצות ודברי שחוק ולא הרגישו באימוץ הרגל, ולבסוף החל 'לוי' לדרוש, עד שהגיע לקומה השמונים, ונסתם לו המעיין... ולא עלה על זכרונו שום מימרא נאה, 'ווארט' חזק... או מעשה הגון... וביקש מהם, הזכירו לו 'משהו', בכדי שנוכל להמשיך לעלות, ואכן 'תראו' לו מידעוניהם והמשיכו לעלות עד לקומה השמונים ושבע... ושוב התחנן בפניהם הבו לי מעשה... כי כבר כשל הכח לעלות את שלוש הקומות האחרונות, עד שנזכר בעצמו, ואמר להם שמעו נא מעשה שהיה... מעשה בשלושה אחים שהוצרכו לעלות תשעים קומות, ובהגיעם לקומה השמונים ושבע נזכרו ששכחו למטה את 'מפתח' החדר...

אבל בענין 'מרבים בשמחה', אפילו אם יעברו יותר מהנצרך, אין זה סכנה להיות מאד בשמחה

ושמעתי מאחד מצדיקי הדור שליט"א, דמי שבא להתלמד להיות 'רופא' ילמד בתוך הלימודים כדת מה לעשות באיש אשר בלע מדי הרבה תרופות בפעם אחת, כי הבולע הרבה מהם מסוכן הוא שיובילוהו 'משמגר ועד הר הזיתים'... אבל אם אחד יבלע כמות מרובה של וויטאמינים, אע"פ שהדבר גרוע אבל אינו מסוכן כ"כ, ואין 'הלכה' או 'הוראה' מה לעשות באיש כזה. כיו"ב, כשמורים לנו למעט בשמחה, אזי 'להגדיל' ולהרבות את הטיפול הוא מסוכן, לזה הורו לנו הלכה ברורה באיזה דברים למעט - כגון לא להתחתן ולא לבנות בית, כדי שלא יסתכנו בעצבות יתירה, אבל בענין 'מרבים בשמחה' אפילו אם יעברו יותר מהנצרך, אין זה סכנה להיות מאד בשמחה (ואפילו אם יגיע למצב של שמחה יתירה מן השיעור, שכבר 'עבר את הגבול' ואינו טוב) ואין צורך ל'הלכה ברורה' ו'הוראה' מה לעשות ומה לא לעשות כדי למנוע זאת.

עוד ייאמר בה, כי כאן לגבי חודש אדר לא נכתב במה וכיצד מרבין, כי אין לומר למי שזכה בלוטו במה לשמות, אלא הוא עצמו ישמח בכל העולה לפי מצבו, ועל דרך זה צריך להיות 'מרבין בשמחה', מתוך עומק הרגשת השמחה בישועת ה', וכל אחד יבטא את השמחה כפי עניינו.

בדרך צחות שמעתי, לבאר מה שנקטו חז"ל בלשונם 'כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה', שלכאורה תמוה מהו ה'כשם', ולמה תלו הא בהא, אלא, שהרואה את חברו אוכל בשר שמן בתשעה הימים שבין ר"ח אב לתשעה בו, ומשמח ב'כלי זמר' וכדו', בוודאי יצק עליו בקול רעש גדול שהוא פורץ גדר וישכנו נחש (ראה שו"ע או"ח תקנא סי"א), כי אפילו התניקות יודעים שבימים אלו נהגו איסור באכילת בשר ושתיית יין, כיו"ב ממש 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', שאם יראה את חברו בפנים נפולות יוכיחו על כך בכל תוקף, וידרוש ממנו להסיר עצבות מלבו ולשמח בשמחה של מצוה.

והרי השמחה צריכה להיות 'שמחה' באמת, ולא רק תחת 'עול כבד' שהוא מחויב לשמוח בימים אלו כי אין שמחתו שמחה, וכמו שמספרים בדרך הלצה, שפעם היה עני ואביון שהיה נאנח תמיד על מצבו הדחוק ועל החובות הרבים התלויים בצווארו, פעם הוכיחו צדיק אחד מדוע אינו בשמחה תמיד, והלא צריך האדם לעבוד את ה' בשמחה, ויהי כשמוע כן העני נאנח שוב כדרכו ואמר אוי, נתחייבתי בעוד 'חוב' עכשיו... וכי לא די לי ב'חובות' שיש לי עד היום... פשיטא שזו איננה שמחה מעומק הלב כראוי.

אך שוב סובב את ראשו והנה הוא רואה 'מעשה ניסים'

רמז נפלא נתן אחד ממגיד-מישרים שליט"א, כי שתי תיבות 'אני מאמין' נקראים הן בישר הן בהפוך - אם תעביר את האל"ף שבראש תיבת 'אני' לסוף תיבת 'מאמין', ובא לומר שעלינו להיות 'מקשה' אחת של אמונה, הן כשהכל הולך למישרין (ביזר) הן כשהמצב הפוך ח"ו,

ובכל אשר הוא פונה הוא נופל ונכשל ל"ע, גם אז יזקק 'אני מאמין'... כי הקב"ה אינו עושה מאומה לרעתו, והכל לטובתו הגמורה. באחד ממסעותיו שכתב הר"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע 'בעל עגלה' נכרי שיקח אותו עם כמה מתלמידיו למחוז חפצו, בעל העגלה קבע את דמי הנסיעה כשהוא מחשב שה'פמליה' תמנה שישה אנשים, אמנם למעשה היו שבעה אנשים. בטרם יצא לדרכו מנה בעל העגלה את מספר הנוסעים, והנה רואה הוא שבעה אנשים, תיכף ומיד הרים את קולו על ה'חוצפה' להעלות איש נוסף על מה שדיברו ביניהם מתחילה, מה עשה הר"ק שהיה כנודע 'חכימא דיהודאי', ירד מן העגלה והחל למנות את הנוסעים, כשהוא מראה לבעל עגלה שאין כאן אלא שישה... (כי הר"ק בעצמו אינו מן ה'מנויים', שהרי בעת ה'מנין' עמד מחוץ לעגלה) נחה דעת הנכרי וחזר למקומו בראש העגלה - מחוצה לה, ואף הר"ק עלה על העגלה, אך שוב סובב את ראשו והנה הוא רואה 'מעשה ניסים' - שוב יושבים בעגלתו שבעה אנשים ולא שישה... חזר הר"ק וירד לארץ והראה לו 'באצבע' שיש כאן שישה ולא שבעה, ולא פקפק יותר העגלון ונסע למחוז חפצו לשלום. באותה שעה אמר הר"ק מראפשיץ זי"ע כי לימוד גדול למד מומעשה זה, כי מה שנראה 'מלמטה' אינו כפי הנראה באמת 'מלמעלה'...

וכך הוא לכל חיי האדם והליכותיו, שכאן 'למטה' בהאי עלמא נראה כ'רעה', אך המתבונן 'מלמעלה' רואה את הטובה הגדולה והאמיתית שיש בזה, ואין לו לאדם אלא להאמין בהקב"ה ובהשגחתו מהשמים ממעל על הארץ מתחת.

וכך אמר הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א כי דרכם של בני אדם לומר הנה בהביטי על העולם נראה לי כי כאן בזה העולם אין כל סדר, כאן עומד בנין וכאן עץ - זה גבוה וזה נמוך וכו', במקום זה מסובב לו אדם חסר פרנסה ומלא בצרות ומשנהו מהלך כשצרה מסוימת מעיקה על לבו, ואילו בשמים הכל מתנהל 'מסודר' החמה יוצאת בשעה פלונית והכוכבים בשעתם וכו', ובאמת כל זה אינו נראה כן אלא למי שמביט על העולם מלמטה אבל מהמטוס יראה כי הכל מסודר להפליא בחשבון נפלא...

(לקט מתוך 'באר הפרשה' תרומה תש"פ)

ואז התרחש אירוע שאיני זוכרת כמותו: אבא הרים שוב את עיניו הטהורות, נעץ בי מבט חודר, שנמשך לא יותר מכמה שניות ספורות, ושב לתלמודו. אני מדגישה - המבט לא היה כועס, לא רושף, לא קוצף ולא נוזף. הוא היה רק מבט נוקב וקצר שביטא את העצב הרב שהוא חש לשמע דבריי

פרקי הדרכה בחינוך מפי הרבנית מרת נחמה שטנצל ע"ה, אשת חבר להגאון רבי שלמה
זצ"ל, יו"ר ארגון המשנה וההלכה היומית | לרגל שנה לפטירתה, 'באדר ב' תשפ"ד

יצחק סילמן

הגאון רבי משה לינשה - רב שכונת אחוזה בחיפה

מן השאלות היותר מטרידות בתקופתנו אנו היא שאלת חינוך הילדים. "כיצד מחנכין?", שואלים הורים רבים בחשש. "האם קיימת 'נוסחת פלא' שתבטיח את שמירת ילדינו הרכים מפני פיתויי הרחוב והניסיונות הקשים שרק הולכים וגדלים מיום ליום?!"

קולמוסים רבים נשתברו בניסיון לתת מענה הולם לשאלה הגורלית, וגדולי הרבנים ואנשי החינוך מציעים לה מגוון דרכים ושלל פתרונות. ייתכן שהמעשה המרתק הבא - אותו שמעתי מסבתי הרבנית נחמה שטנצל ע"ה שבימים אלו מלאה שנה לפטירתה - יוכל להעניק פרספקטיבה נוספת לנושא החשוב.

כדי להבין את הרקע לדברים, נקדים ונשרטט בקצרה את מפת המסעות והנדודים המפרכת שנאלצה סבתא לעבור במהלך שנות ילדותה המוקדמות:

סבתא נולדה בעיר בוטושאן שברומניה, לאביה הגאון החסיד רבי משה הלוי לינשה זצ"ל ולאמה הצדקת מרת חיה אודל ע"ה, בת הגאון החסיד רבי חיים דוד סאנט זצ"ל.

רבי משה למד בצעירותו בישיבתו של הגאון האדיר רבי יהודה לייב צירלסון זצ"ל הי"ד, רבו הראשי של חבל בסרביה ורבה של העיר קיישינב, ומגדולי הרבנים באירופה שלפני השואה. הוא היה מחשובי תלמידיו ומקורביו, ואף זכה להיסמך על ידו להוראה. כבר אז מינה אותו רבו למלא משימות ציבוריות רבות משמעות, והוא מילא אותן בנאמנות ובמסירות.

במהלך שנות השואה ובתקופה שקדמה לה שימש רבי משה כדיין וכמורה צדק בעיר המעטירה בוטושאן, כממלא מקומו של חמיו הרב סאנט ששימש בתפקיד זה לפניו. נוסף על תפקידו כדיין, היה רבי משה שוחט ובודק מומחה ומוהל מוסמך.

לאחר תום המלחמה עברה משפחת לינשה לבוקרשט, בירת רומניה, שם החל רבי משה לכהן כר"מ בישיבה המרכזית. החשש מעליית הקומוניזם אילץ את המשפחה ובני הישיבה לפתוח במסע נדודים בכל רחבי אירופה, בחיפוש אחר מקלט בטוח. לא קל היה למצוא מקום שבו יוכלו לגדל את ילדיהם לתורה וליראה ללא חשש. בשלוש השנים שלאחר המלחמה נדדה המשפחה במספר

מדינות באירופה; לפרקים בבודפשט בירת הונגריה, בפראג בירת צ'כוסלובקיה ובעיירת הנופש מארינבאד.

כעבור כשלוש שנות נדודים מצאה המשפחה מנוח באנטוורפן שבבלגיה, שם החל רבי משה לעסוק בענייני סת"ם. הוא התפלל בבית הכנסת החסידי והתערה בחיי הקהילה התוססת.

בשנת תשי"א, לאחר כשלוש וחצי שנות מגורים בבלגיה, הם נאלצו לטעום שוב את טעמו המר של מקל הנדודים: היה זה לאחר שרוב הידידים והמכרים שעמם הגיעו לבלגיה עזבו את המקום והיגרו לאמריקה. הוריה התלבטו אם לעבור - כמו מכריהם - לארה"ב, או שמא לבחור בהליכה אל הלא נודע - אל ארץ ישראל שהתבוססה באותן שנים בקשיי חבלי התקומה ובקליטת המוני עולים.

הם התיעצו עם הסב, הרב סאנט, שעלה לישראל תקופה קצרה קודם לכן, והוא המליץ בפה מלא על מעבר לארץ ישראל, למרות כל הקשיים הכרוכים בכך.

לאחר שהייה קצרה במחנה המעבר 'שער עלייה ב' שליד עתלית, עברו למחנה ד' במחנה העולים 'עין שמר' שבסמוך לפרדס חנה, שם קיבלו למגורים אוהל העשוי מבד. עולים שהתגוררו זמן מה

על חיי ועל חיי אחיי המון. אבא לא היה מדבר הרבה, אך חיי היו מלאים בעשייה רוחנית ענפה. הוא היה שתקן באופיו, ואת כל מרצו וכוחו הקדיש לעיסוק מתמיד בלימוד תורה ובעבודת ד'. "הדוגמה האישית שהוא היווה עבורנו, יחד עם האמון בנו שנדע לבחור בדרך הנכונה - הביאו אותנו לרצון עז ללכת בדרך אבותיו ולשמור על המסורת".

"אבא גם היה סמל ומופת לחיקוי לכל סובביו", הוסיפה סבתא. "דמות של אדם שעמל בלימוד התורה יומם וליל, שעות על גבי שעות. שמקיץ בכל בוקר בשעה מוקדמת ומכיין את גופו ונפשו בסילודין לעוד יום של עבודת ד' בשמחה ובשלמות".

סבתא הוסיפה וסיפרה שאביה הצדיק השפיע באישיותו ובמעשיו גם על בני המשפחה הרחוקים, שימשיכו לשמור על דרך התורה והמצוות. "למעשה", אמרה סבתא, "חלק גדול מבני המשפחה שמרו על זהותם הדתית, בעיקר בזכות אבא. היו אלו שנים קשות מאוד, גשמית - ובעיקר רוחנית, ואבא דאג מאוד לרוחניות של כל המשפחה. הוא חש כי האחריות על עתידם הרוחני מוטלת על כתפיו".

"כשאני חושבת על השאלה ששאלת", אמרה סבתא, "האם אבא 'חינך' אותי באופן אקטיבי - התשובה המיידית שלי היא לא! אבא מעולם לא צעק עליי, לא גער בי בוודאי שלא הרים עליי את ידו אי פעם. הוא לא האמין בדרך החינוך הזו.

"אמנם נאמר 'חושך שבטו שונא בנו', ומן הסתם עם הבנים הוא נאלץ לנקוט לעתים בשפה מעט יותר קשוחה, אך גם אם זה קרה - היה זה לא יותר מפעמים ספורות, בוודאי שלא כ'שיטה'. מכל מקום, אני, כבתו, מעולם לא קיבלתי ממנו מכה או תוכחה קשה".

מבט אחד שווה אלף תוכחות

וכאן נזכרה סבתא באנקדוטה המרגשת הבאה: "האירוע הבא נצרב בי עמוקות, וניתן לומר כי השפיע עליי המון, ממש עד עצם היום הזה.

"היה זה בהיותי בשנות ה-20 לחיי, לאחר שכבר סיימתי את חוק לימודי בסמינר בירושלים ושבתתי להתגורר בבית הוריי בחיפה. באותה תקופה שימשתי כמורה ומחנכת לבנות ישראל בבית הספר 'אחיעזר' בחיפה.

"יום אחד הלכתי יחד עם אחת מחברותיי הקרובות, שכבר הייתה נשואה באותה עת והתגוררה בחיפה, לערוך קניות בשוק המקומי בעיר. בשוק הסתובבו גם אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות והתנהגותם לא הלמה את דרך החרדים לדבר ד', אך בחיפה של אותם ימים לא היו חלופות אחרות.

"הלכנו לשוק תוך נקיטת מאמצים מיוחדים שלא ייקלטו בנו מראות שאין רוח חכמים נוחה מהם. התעכבנו בשוק מספר שעות, ובסופו של דבר נפרדתי ממנה בשעת ערב מאוחרת יחסית, ושמתתי את פעמי לכיוון בית הוריי.

"כאשר נכנסתי אל הבית, אבי המתמיד היה רכון כדרכו על תלמודו. אבא, ששם לב לכך שאני מאחרת מעבר לרגיל, הרים את ראשו מעל הספר הגדול ושאל בעדינות מנין אני חוזרת בשעה כזו. לא

באוהלים אלו העידו שהמגורים בהם היו קשים מנשוא. בהמשך עברו לצריפים 'משוכללים' יותר, העשויים מאבנים, שהזכירו במעט צורה של בית. לסבר את האוזן, היו אלו צריפים קטנטנים בגודל של כ-25-20 מטר, כשחדר השירותים בחצר משמש את כל דיירי הצריפים הסמוכים.

היה זה בעיצומה של 'תקופת הצנע', כשהמצב הכלכלי בארץ היה ככי רע. קצבת המזון הייתה עלובה וזעומה: כל משפחה קיבלה תלושי מזון לפי גודלה, ושלוש פעמים ביום היה אחד מבני המשפחה צועד לחדר האוכל עם סיר קטן בידו, כדי לקבל את קצבת המזון - רבע לחם, קוביית מרגרינה ואבקת ביצים. לפעמים היה מסופק גם מעט חלב.

בסך הכל התגוררה משפחת לינשה ב'עין שמר' כשמונה חודשים. במשך אותם חודשים הסתובב רבי משה בבני ברק ובירושלים בניסיון לאתר מקום מגורים המתאים לגידול ילדים על ברכי התורה והחסידות. באותה תקופה אף התקרב אל מרן ה'חזון איש' שביקש ממנו להגיה ולתקן את ספרי הנביאים שבביתו.

לאחר מכן עברה המשפחה למעברת 'אחוזת' שעל הר הכרמל בחיפה, שם הצטרף אליהם האב, שהחל לשמש כ'ספרא דדיינא' בבית הדין הרבני בחיפה. הם גרו בצריף בן שני חדרים שהיה עשוי מאבנים ופח.

לאחר תקופת לימוד קצרה בבית הספר בית יעקב בחיפה, עברה סבתא ללמוד בירושלים. ככל הנראה היה זה בעקבות המצב הרוחני הקשה ב'חיפה האדומה' דאז, כמו גם המצב הכלכלי הדחוק. היא הייתה אז ילדה קטנה כבת 10 בלבד.

מאז ועד סיום פרק לימודיה בסמינר בשנות בחרותה המבוגרות, התראתה עם הוריה פעמים ספורות בשנה. באותן שנים התגוררה בפנימייה, ולימים הייתה מספרת על הקושי הרב שחוותה כילדה קטנה וחסרת אונים, הרחק מביתה החמים.

בהמשך השתקעו הוריה בשכונת אחוזה, לאחר שהוצע לאביה למלא תפקיד רב ושוחט בשכונה, תפקיד בו שימש משך עשרות בשנים. בשנותיו האחרונות עבר לבני ברק, ובה המשיך לשקוד על תלמודו יומם וליל עד לפטירתו בז' בחשוון תשמ"ו.

"סבתא, מי חינך אותך?"

ברגע של גילוי לב פניתי לסבתא ושאלתי: "הרי מי שבדרך כלל אחראי לחינוכו של הילד יותר מכל אחד אחר, הוא האב. אם כן, מי חינך אותך, שלאורך מרבית שנותיי הצעירות - החל מהיותך ילדה בת 10 ועד לבחרותך בשנות ה-20, גדלת ללא שהיה לצדך דמות אב?".

סבתא הייתה מופתעת מעט מהשאלה, והרהרה כמה רגעים. ואז, אמרה לי בכנות: "האמת שלא חשבתי על זה אף פעם יותר מדי. אבא דגל בשיטת 'חנוך לנער על פי דרכו' - וסמך בעיקר על המוסדות המעולים אליהם שלח אותנו, שהם יחדירו בנו תורה ויראת שמיים".

סבתא המשיכה: "עם זאת, דמותו האצילית של אבי זצ"ל השפיעה

יצא נא חוואג'ה איברהים מחדרו לרגע קט, יעשה קשקוש קטן על הדף, זה עניין של שניות. אי אפשר לעכב את המשלחת המלכותית בשל זה...

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר', עם מסר מחזק בנושא "עשה תורתך קבע"

ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לחת העדת (לא, יח)

נמסרה לו תורה במתנה ככלה

כתב רש"י, והוא מדברי חז"ל במדרש תנחומא: "ככלתו כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה".

יש להבין: מי מקבל כלה במתנה? הלא כבר לימדונו חז"ל (קידושין ב ע"ב): "מפני מה אמרה תורה כי יקח איש אשה, ולא כתב כי תלקח אשה לאיש? מפני שדרכו של איש לחזר על אשה, ואין דרכה של אשה לחזר על איש. משל לאדם שאבדה לו אבידה, מי חוזר על מי? בעל אבידה מחזר על אבדתו". הווי אומר שהחתן מחזר אחר כלתו, אף אחד לא מקבל זאת בחינם!

זאת ועוד: מה המסר שיש בדברים אלו - שמשה קיבל את התורה במתנה - עבורנו? מאתנו דורשים לעמול ולהתייגע רבות על התורה, והנה משה רבינו קיבל אותה במתנה!

השלמה לדברי חז"ל אלו יש בדברי הגמרא (נדרים לח ע"א): "בתחילה היה משה למד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה, שנאמר: ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו". במשך ארבעים יום משה רבינו היה עולה למרום, לומד תורה ושוכח אותה. ביום הארבעים, לאחר ימים ארוכים של עמל ויגיעה, הוא קיבל אותה במתנה.

זו, אם כן, הכוונה בדברי חז"ל שהתורה נמסרה לו במתנה ככלה: הוא עבד עליה קשה, עד שלבסוף הוא קיבל מעל ומעבר לעמל שלו! וזוהי המתנה.

במשך ארבעים יום משה רבינו לא התייאש! העקביות, העקשנות, המאמץ כל יום ללמוד מחדש, הם שהביאו בסופו של דבר לקבלת המתנה. המשנה באבות (א, טו) אומרת: "עשה תורתך קבע" - סוד ההצלחה בלימוד התורה הוא הקביעות, הרצף. לא לוותר!

קביעות מביאה לקבלת מתנה

כשקרובי משפחה היו באים לבקר את הגאון מוילנא זצ"ל, בעוד שבדרך כלל במצבים כאלו נוהגים לשאול זה את זה: מה נשמע? איך הבריות? איך הפרנסה? וכיוצא בזה, הגאון היה שואל רק שאלה אחת: האם גמרת את הקביעות היומית שלך?

צריך לדעת: הסוד הוא "קביעות". כשאדם קובע את עצמו לתורה - הקב"ה נותן לו אותה במתנה. חז"ל אומרים שכל יהודי שיגיע

לשמים ישאלו אותו "קבעת עתים לתורה"? לא יהיה יהודי שלא יצטרך לעמוד במבחן השאלה הזאת! איך אפשר לעמוד מול השאלה הזאת? רק על ידי "עשה תורתך קבע"! משה רבינו עשה תורתו קבע - ורק אז קיבל אותה במתנה. זהו המסר העולה מדברי חז"ל עבורנו: התורה כל כך ארוכה, עמוקה ורחבה, שבכדי לזכות בה נדרשת מאתנו קביעות, נדרש רצף! או אז זוכים לקבל אותה במתנה.

לשקד על דלתתי יום יום

בגמרא (חגיגה ט ע"ב) מובא: "שבר הי הי שאל את הלל על הפסוק במלאכי, וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹקִים לְאֹשֶׁר לֹא עֹבֵדוֹ, לכאורה זה כפל לשון. צדיק זה עובד אלוקים, ורשע מי שאינו עובד אלוקים.

ענה לו הלל, טעות בידך. מי שנאמר עליו שהוא עובד אלוקים ומי שנאמר עליו "אשר לא עבדו", זה לא צדיק ורשע, אלא שניהם צדיקים גמורים. אז מה ההבדל ביניהם? "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד". מי ששונה פרקו מאה פעמים זה צדיק שאינו בדרגת 'עובד אלוקים', ומי שחוזר על תלמודו מאה ואחד פעמים, זה צדיק שהוא גם בדרגת 'עובד אלוקים'.

שאל בר הי הי את הלל, ובגלל ההבדל הקטן הזה בין מאה למאה ואחד, אתה מבדיל ביניהם שזה לא עובד אלוקים וזה כן עובד

לומד את הפעם המאה ואחת, אין פירושו של דבר מאה פעמים ועוד אחת, אלא בפעם המאה ואחת הוא משיג כפול ממה שהשיג בפעם המאה. בדיוק כמו החמרים שלוקחים על הפרסה האחת-עשרה כפול ממה שלקחו על הפרסה העשירית.

בעל חוב שחובותיו אינם נגמרים...

כולם יודעים, כולם מכירים: היה בינינו יהודי אחד שידע את כל התורה כולה בעל פה, ישר והפוך, ואפילו מחשב לא הצליח להתמודד מולו. שר התורה מרן רבי חיים קניבסקי זצ"ל. ה'רצפט' לזה לא היה כישרון! הוא בעצמו חשף בפנינו את ה'רצפט', וכך אמר: "אני בעל חוב שאף פעם לא גומר עם החובות שלי! מיד כשאני מסיים את החובות של היום - מגיעים החובות של מחר!"

ביום שהחזון איש נפטר, רבי חיים, האחין שלו, שגדל על ברכיו וכל שבת אכל על שולחנו, היה עסוק בהלוויה, עם כל הכאב והצער שאפפו אותו.

כשהסתיימה ההלוויה, רבי חיים, שהיה אז צעיר לימים, בערך בגיל עשרים וחמש, חזר הביתה מותש וישב לסיים את 'חובותיו' לאותו יום. מדי פעם ראשו היה נשטט והוא נרדם לכמה רגעים. שאלו אותו: מה התועלת שיש בלימוד כזה? והוא השיב: קביעות! לא מוותרים על קביעות!

למה? כי זה עובד בהכפלה! כל יום זוהי הכפלה נוספת על היום שעבר!

מעשה נורא שסיפר מרן הג"ר שלמה זלמן אוירבך זי"ע על הגאון רבי שלמה יהודה פלצינסקי זצ"ל (אביו של הג"ר אליעזר) שהיה לו קביעות ללימוד חברותא עם מרן האור שמח זי"ע, פעם כשנכנס ביקש להציג בפניו שאלה שהתקשה לא מהסוגי' שלמדו יחדיו, הוא הציג אותה, ורבי מאיר שמחה אמר לו שנדמה לו שלפני שלושים וחמש שנה עמד על קושי' זו וכתב עליה מערכה, ביקש ממנו להוריד מחברת מסוימת ולבדוק, ומשמצא שאכן עומד על קושי' זו בראש המערכה, אמר לו ה'אור שמח' שאינו רוצה לראות מה הוא כתב אז, אלא הוא-ר' שלמה יהודה יחזיק את המחברת ורבי מאיר שמחה יאמר את המערכה. וכך עשה ורבי מאיר שמחה אמר את הדברים כמעט מילה במילה ממה שכתב שלושים וחמש שנה קודם לכן. ר' שלמה יהודה יצא בהתפעלות אבל לא העז לשאול מאומה. והם התיישו ללמוד.

ע"פ רוב היתה רעייתו של האור שמח בבית ורבים שהיו מתדפקים על דלתו באמצע הלימוד היתה אומרת שכעת הוא בקביעות של לימוד ואינו מקבל קהל, אמנם באותו יום היא לא היתה בבית, ובאמצע הלימוד נקש מאן דהוא בדלת, כמובן שרבי מאיר שמחה לא שת ליבו כלל וכלל, הוא המשיך את הלימוד כרגיל מבלי להיזעזע, אך הלה נקש ונקש ונקש, עד שרבי מאיר שמחה הבין שיש כאן משהו דחוף מאוד וא"כ חובתו לפתוח את הדלת ולראות מה נצרך היהודי.

ר' מאיר שמחה אמר לחברותא הבה ונראה אנו אוחים ברש"י דיבור המתחיל זה וזה, ומה אומר רש"י, ומשסיים חזר ואמר עוד פעם,

השיב לו הלל, כן! לך תראה בשוק של החמרים, אלו נהגי המשאיות שמבצעים הובלות. על עשר תחנות הם מבקשים זוז, ועל אחת עשרה תחנות הם דורשים שני זוזים. לא זוז ועשירית הזוז, אלא שני זוז. לפעמים עוד תוספת קטנה, מעלה אותך לדרגה אחרת לגמרי! אותו הדבר מי שלמד פעם נוספת, מאה ואחד פעמים, מקבל כפול.

בעצם אנחנו צריכים להבין, מה כתוב כאן?

יש הסבר נפלא ב'מאירי' על הפסוק במשלי: "אֲשֶׁרִי אָדָם שִׁמְעֵ לִי לְשִׁקֹּד עַל דְּלֹתַי יוֹם יוֹם". מסביר המאירי ש"התמדת הלימוד והעיון, הוא בכלל קבלת התורה". הוא מוסיף ומסביר שכשאדם בונה בניין למשל, עבודה שלוקחת עשרה ימים. הוא עבד יום אחד ויצא לטיול, כשהוא חוזר אחרי שבוע, הוא מוצא את העבודה שעשה כשהיא עדיין עומדת על תילה. נשאר לו עוד תשעה ימים להשלים את המלאכה. "אבל התורה, אם יפסיק בה ויבטל זמן - הכל נשכח", כך כותב המאירי.

כלומר, אל תחשוב שאם, למשל, אדם יכול להשיג את כל התורה בעשר שנים, זה עובד בצורה שכל שנה הוא משיג עשירית: עשירית בשנה הראשונה, עוד עשירית בשנה השנייה, ואם עשה הפסקה שנה - לא נורא, בשנה הרביעית הוא ישלים את העשירית שהחסיר בשנה השלישית... זה לא עובד ככה! בשנה הראשונה ישיג מעט, בשנה השנייה כפליים, ובשנה השלישית שוב כפליים. אם בשנה השלישית הפסיק - איבד בכך את הכל!

מסיים המאירי: "וכל עוד שיתעסק בה - תקל עבודתו וימצא לפניו נתיב החכמה דרך סלולה".

הלכה מלוח השחמט

להמחשת דברי המאירי מביא רבי שמשון פינקוס זצ"ל את הסיפור הידוע על המלך שחיפש משחק מתאים עבור מלכים והזמין חכם מיוחד שהמציא את משחק השחמט.

המלך שאל אותו מה התשלום שהוא מבקש עבור המשחק, והחכם השיב שהוא מעוניין בגרגרי חיטה כמספר המשבצות שיש בלוח המשחק, אבל שהגרגרים יהיו בכפולות, כשמשבצת הראשונה יהיו כפול גרגרים מהראשונה, וממנה והלאה יוכפל המספר בעצמו וזה יהיה מספר הגרגרים שיונחו במשבצת הבאה...

המלך חשב שזהו תשלום קטן: אם במשבצת הראשונה נשים גרגר אחד, בשנייה שניים, בשלישית ארבע, ברביעית 16 וכן הלאה, כמה גרגרים כבר יהיו בסך הכל? לא נורא!

אולם האמת היא שבמשבצת הששים וארבע יצא מספר בן תשע-עשרה ספרות, שמתחיל בתשע! מספר דמיוני, שאני לא יודע איך אומרים אותו. יהודי שאני מכיר ניסה לחשב את המספר הזה באמצעות בינה מלאכותית, והתוכנה השיבה לו "זה מספר כל כך גדול שאפילו מחשבים מודרניים לא מסוגלים לייצג אותו"...

אמר החכם למלך: זוהי בדיוק החוכמה שמונחת בשחמט.

אומר המאירי: עליך להבין איך לימוד התורה עובד: כל יום אתה משיג כפול ממה שהשגת אתמול! וזהו שאמר בר הי הי: כשאדם

אחזנו ברש"י ד"ה ... ורש"י כותב וכך חזר פעם שלישי, ואז ניגש אל הדלת לפתחה!

בסיום הלימוד, פנה ר' שלמה יהודה ואמר כעת הנני תמה מאוד, בתחילת הלימוד הרב אמר לי מילה במילה מערכה שלימה של חידושים שכתב לפני שלושים וחמש שנה, זה אומר שלרב יש כשרון לא קטן, א"כ בשביל מה היה צריך הרב לחזור על שתי השורות ברש"י וכי חשב שאחרי חמש דקות ישכח מה כתוב ברש"י?

ענה רבי מאיר שמחה בתמיהה: "מה? על התורה שנאמר בה "התעיף עינך בה ואיננו" ניתן ככה לעזוב אותה מבלי לחזור עליה לפחות שלש פעמים?! הוסיף רבי שלמה זלמן, האור שמח גם נתן לו להבין איך הוא זוכר מה שכתב לפני שלושים וחמש שנה, כי הוא לא כתב אותה ושם אותה בארון, הוא עמל עליה, כתבה חזר עליה, וכל פעם שחזר על הסוגי' הזאת היקשה את הקושי' וחזר על המערכה שוב, כך חזר עליה עשרות פעמים!!!

כשאדם לא מוותר ומשתדל בכל כוחותיו לשמור על הקביעות, גם כשיש קשיים ואילוצים - סופו שיזכה לסייעתא דשמיא ויקבל את התורה במתנה.

הפסד כספי ענק כדי לא לבטל חמש דקות של קביעות

יהודי ת"ח מופלג היה רבי אברהם יצחק רוטשטיין זצ"ל, שקידתו בתורה ורוב כישורונותיו הגיעו לאוזני מרן הגרי"ח זוננפלד זיע"א שרצה לצרפו לשורות הדיינים בירושלים. רבי אברהם יצחק חשש ממה שהזהירו חכמים "ודאי שתמש בתגא חלף" הוא אינו רוצה לעשות את התורה "קרדום לחפור בו" חלילה ליהנות מכתרה של תורה.

כל עוד ניתן לו, למד תורה יומם ולילה בלי לתת את הדעת לשאלה הצורבת כל כך ו"כסף מנא לן"? אך כשהתרבו עולליו והעול השתרג על צווארו, ו"רחיים על צווארו ויעסוק בתורה"? גמר אומר להתפרנס ממעשה ידיו אך כמלאכת ארעי כדי הפרנסה, ואת רוב עיתותיו יקדיש לתורה.

הוא עזב את ירושלים לטובת "כפר גלעדי" ששכן באזור תל אביב. כיון שניחן בחוש מסחרי, פתח מפעל ליצור בגדי ילדים ובדים. ברם אי אפשר לנהל בית חרושת וללמוד תורה בו זמנית, חייב הוא שותף שיעזור לו לנהל את בית המסחר בשעות בהן הוא לומד תורה. ומשמים סייעוהו הוא מצא לו איש כלבבו, את הר"ר ברוך מנדלבוים ז"ל, איש נאמן ובר אוריין, הוא הבין היטב בלימוד, ור' אברהם יצחק מצא שניתן ללמוד אתו דף גמרא לעומק, וכך נעשתה שותפות בין בחיי עולם הזה ובין בחיי עולם הבא בחברותא.

את מסחרו היה מתחיל בעשר בבוקר אחרי לימוד כמה שעות לאחר תפילת הנץ. והיה זה רק חלק אחד מסדרי יומו, היו לו קביעות נוספות ביום, כדי להספיק ללמוד את כל התורה. לצורך זה קיבל החלטה "חוק שם לה בל יעבור" כשמגיעה השעה 2 אחר הצהריים הוא פורש מעסקיו, כדי ללמוד עד לשעה 6 ארבעה שעות רצופות, רגע אחד מהן לא יעדר. הוא הודיע לשותפו ולבני ביתו: זמן זה קדוש

מאד עבורי, מוכן אני להפסיד עבור זה כל הון דעלמא!!! לצורך לימודיו, בנה במפעל חדר מיוחד לכך, הוא מילא אותו עם ספרי קודש, בית מקדש מועט בתוך החולין. ברגע שהשעון הורה על השעה 2 פרש מעסקיו בלי לבדוק אם ניתן הדבר. איש מכירות חכם ניהל את העסק ביחד עם ר' ברוך מנדלבוים, וכשהוצרכו לחתימת השותף הבכיר רבי אברהם יצחק הושהה הדבר עד לשעה 6.

שמו הטוב יצא למרחק, עסקיו החלו לפרוח ולהסתעף, מכל קצווי הארץ הגיעו אליו קניינים, הם ראו את הסחורה וטיבה ואת היחס ההגון שהעניקו בעלי המפעל, והסחורה נמכרה.

יצאה לה שמועה.. בכפר גלעדי בתל אביב יש מפעל ליצור בדים בטיב מעולה ביותר. פשטה השמועה עד למצרים, וכאשר נערכה לה שמחה מלכותית הוצרכו לבדים מיוחדים, הוחלט מטעם בית המלוכה לשלוח מספר סוחרים לארץ ישראל ולבדוק את נכונות השמועה.

כשהגיעו לארץ שלחו תיכף טלגרמה לתאם פגישה. ר' אברהם יצחק השיב על כך מענה חיובי אך התנה איתם לבוא בשעות הבוקר מוקדמות, כי בין השעות 2 עד 6 פורש הוא ללימודיו ולא ניתן יהיה לסגור אתו את העסקה עד לאחר השעה 6. המברק נוסח בצורה בהירה שאינה משתמעת לשני פנים. הסוחרים הערביים קראו את המברק וגיחכו, היהודי לא יכתוב לנו את סדר היום מתי שיהיה נראה לנו לנכון נגיע. הם גמרו אומר לצאת בשעה סבירה ומתי שיגיעו יגיעו, הם יראו את הסחורה אם היא מתאימה, וכשהעסקה תצטרך להתבצע בעל הבית יגיע לחתום. אין בנמצא "יאהודי" שיאבד ממון בשביל עקרונות כאלו או אחרים.

כשהגיעו למפעל השעה הייתה 2 בדיוק.

ר' ברוך מנדלבוים קיבל את פניהם בסבר פנים יפות. הבדים היפים הוצגו בפניהם. וכשראו את הטיב ואת האיכות החליטו כי הבדים מתאימים לבית המלוכה. משא ומתן מייגע התנהל על המחירים, עד שהשוו ביניהם. כל שנותר, האישור הסופי לעסקה, אי אפשר לסגור עסקה כזו בלי שחתימתו של רבי אברהם יצחק תתנוסס על גבי החוזה. ר' ברוך נעץ את עיניו בשעון, מחוגי השעון הראו על השעה 4 נותרו להן שעתיים תמימות עד שיוכלו לקבל את האישור הנכסף.

הסוחרים ביקשו את ר' ברוך לארוז את הסחורה, דרך ארוכה ממתינה להם, הם מוכרחים לצאת לדרך כבר עתה, בשעות הלילה המאוחרות מסתובבים להם מזיקים על שתיים ועל ארבע, אי אפשר להתמהמה דקה נוספת. ר' ברוך חש מבוכה רבה, מה הוא יאמר להם כעת, שהוא לא מוסמך לסגור עסקה בלי שהשותף שלו יחתום על החוזה, ולפני השעה 6 אין על מה לדבר. הוא החל להסביר להם עד כמה שרק יכל, כי אי אפשר לסגור עסקה בלי חתימת השותף השני, ולפני השעה 6 הוא אינו יוצא מחדרו, עליהם להתאזר בסבלנות עד אז.

הסוחרים בהו בו בתימהון, החדר נמצא בקרבת מקום, צריכים רק קשקוש, יצא נא חוואג'ה איברהים מחדרו לרגע קט, יעשה קשקוש קטן על הדף, זה עניין של שניות. אי אפשר לעכב את המשלחת המלכותית בשל זה. ר' ברוך חש באוזלת יד. איך יסביר להם כי השותף שלו יצוק מסלע, בעל עקרונות שלא יזוז מעקרונותיו, גם

עם שופל לא יצליחו להמישו מהמקום.

אתם עושים מאתנו צחוק? קשקוש על הנייר הוא בזבוז זמן?! ומה שאנו עומדים ומתמקחים איתך זמן רב כל כך הוא לא בזבוז זמן? לך אמור לחוואג'ה שנעלה לו עוד מעט את המחיר, ונסגור את העסקה. אני לא יכול, זה בלתי אפשרי... ענה ר' ברוך בתנועות ידיים נואשות. קריצות רבות משמעות ותנועות ידיים עברו ביניהם, הדיאלוג שינה כיוון, בנוסח הישמעאלי, קריצות רמיזות, ולא מעט פנטומימה. לפתע נעמדו אנשי השיירה ופנו לצאת. למה אתם יוצאים? לא חבל על כל מה שעשינו כעת? שואל אותם ר' ברוך כולו רועד. כזו עסקה לא עשו עד עתה, הון עתק עלול לרדת לטמיון, אבל הם אפילו לא טרחו להשיבו, הם הפנו לו את כתפיהם ויצאו.

הסוחרים עזבו את המקום כועסים מאד

הסוחרים עזבו את המקום כועסים מאד. הם לא הצליחו להבין את היהודי המשונה הזה שבשביל כמה לירות הפסיד עתה הון עתק. איזו תאוות בצע משונה יש להם, בלי טיפת היגיון. השעה 6 הגיעה ודלת החדר נפתחת, ורבי אברהם יצחק עומד במלוא הדרו. כשפניו קורנות הוד קדושה, אין הוא חש בשמץ עמידה בניסיון... אדם כי יחיה לאחר כזו מיתה. פונה אליו ר' ברוך בכאב... ילמדנו האם הכל שווה בשביל עמידה על עקרונות? וכי זה איננו מוגדר כאונס? יכולנו לעשות עסקה שהייתה נותנת לכולנו שלווה הנפש לכמה וכמה חודשים. אדם צריך לפעמים לוותר על דבר חשוב ביותר בשביל השקעה רבת טווח. ר' אברהם יצחק אינו מתרגש, אמור לי ידידי כמה הפסדת בשביל החמצת העסקה? אני אשלם לך עבור זאת, טבין ותקילין. כל חפציה

המשך מעמוד 11 | פרקי הדרכה בחינוך מפי הרבנית מרת נחמה שטנצל ע"ה

לא ישוו בה נאמר, עוד נאמר "יקרה היא מפנינים" מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, איך אפשר לבטל רגע אחד של לימוד תורה בשביל חופן מדומה של זהובים? עולם עומד להחליף בעולם עובר, ואדם כצל נוטה!?

כעבור ימים מספר הגיעה המשלחת שנית, הפעם הגיעו לא בשעה 2 הם פגשו את ר' אברהם יצחק ואמרו לו בהתנצלות, כי הם מבינים שהמחיר שהציעו בזמנו לא היה ראוי, בדקנו את הסחורה ולא מצאנו לה מתחרה בכל השווקים, אכן שווה היא את המחיר שביקשת, החניפו לו. איננו חפצים להפסיד את הסחורה בשביל פער מחירים. הסוחרים נקבו הפעם מחיר מפולפל מאד, בטוחים כי כר' אברהם יצחק יגמור איתם את העסקה במחיר הזה.

אני לא מוכן למכור במחיר הזה, רק במחיר הראשון שנקבתם. על המחיר הזה הסכמתי כבר מהרגע הראשון, וכיון שגמרתי בלבי אעמוד בכך (כרב ספרא) ובכלל, איני רוצה ליהנות מכתרה של תורה. שבגין זה שישבתי ולמדתי תורה ארויח.

ואף אנו שואלים: חמשה רגעים לעבור על החוזה ולחתום ולאחר מכן תשלם חצי שעה נוספת של לימוד כפיצוי וכקנס?...

לאור דברינו אין כאן שאלה, לא השעות קובעות, הקביעות, העקביות היא המעלה, היא שנותנת לנו את נצחיות התורה! מי שמגלה עקביות שייך לסוכתו של הקב"ה והקב"ה משלם על כך בריבית דריבית -

זכה רבי אברהם יצחק לשלושה חתנים גדולי עולם הגאונים האדירים רבי פינחס שרייבר זצוק"ל גאב"ד אשדוד וראש ישיבת ברסלב, רבי בן ציון פלמן זצוק"ל רבה של נחלת משה, ורבי חיים שלמה ליבוביץ ראש ישיבת פוניבז', ובניו בעל ה"נחלת משה" זצ"ל. ויבלח"ט בניו הגאונים היושבים ראשונה בממלכת גור.

"מצפוני כמו שואל אותי: 'כיצד היה אבא מרגיש לו היה רואה אותך עושה את המעשה'. אם נראה לי שדעתו של אבי לא הייתה נוחה, הרי שאיני מעזה לעשות אותו. רק אם אני בטוחה שאבא היה מרוצה, אני מסוגלת לעשות זאת".

מעשי אבות - סימן לבנים

עדותה המרטיטה של סבתא על דמותו של אביה שהייתה מופיעה בפניה בכל עת שעמדה אל מול ניסיון, מזכירה את דברי חז"ל (מסכת סוטה דף לו ב) על יוסף הצדיק בעת שעמד בניסיון של אשת פוטיפר: "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שיימחה שמך מביניהם וכו'".

נדמה שזו גם התשובה לשאלה כיצד זכו סבא זצ"ל וסבתא ע"ה שכל ילדיהם יהיו שקועים בתורה ועמלים בה בהתמדה רבה. הדוגמה האישית שהם נתנו בהערכתם העצומה לתורה ולומדיה - וכמובן זכות לימוד התורה של הרבים שהם היו שותפים לה, הן שעודדו את הצאצאים לדבוק בתורה הקדושה שתהיה משובח חייהם.

יכולתי שלא לספר לו בכנות על מעשיי, וסיפרתי לו כי אני חוזרת ממסע קניות בשוק המרכזי.

"אמנם לא היה לי נעים לומר לו שהייתי בשוק, אך לשנות מן האמת ולא לומר לו דברים כהווייתם - לא בא בחשבון מצדי. אבא שמע את הדברים בשקט ובמבט מושפל, כדרכו. ראיתי שהדברים מסבים לו צער ועוגמת נפש, ובלבי כבר התחרטתי על שהלכתי לשוק.

"ואז התרחש אירוע שאיני זוכרת כמותו: אבא הרים שוב את עיניו הטהורות, נעץ בי מבט חודר, שנמשך לא יותר מכמה שניות ספורות, ושב לתלמודו. אני מדגישה - המבט לא היה כועס, לא רושף, לא קוצף ולא נוזף. הוא היה רק מבט נוקב וקצר שביטא את העצב הרב שהוא חש לשמע דבריי. מבחינתי, המבט הכואב של אבא היה כמו סכין המפלחת את לבי, הלוך ושוב.

"מעולם אבא לא נשא אליי מבט מסוג זה, ואני הבנתי כי חציתי קו אדום. מאז ועד היום - שישים שנה ויותר אחר כך", סיימה סבתא את עדותה בעיניים דומעות, "בכל פעם שאני עומדת בפני פעולה שאני מסתפקת באשר למידת הכשרות שלה, קופצת בפניי דמותו של אבי הצדיק וניצבת למולי.

השיב לו הצדיק כי הישועה באה על ידי שעושים את רצון הבורא, וביום הפורים רצון הבורא הוא שישמחו באכילה ובשתיה, ולכן פועלים ישועה על ידי שמחה זו!

היהו מחשבות אלו רודפות אחריו, כרדוף השיכורים המבושמים אחר המשקאות המשכרים.

מאת: הרב א. שור

הסתלקה הצרה והמלכות נושעה לגמרי. לאחר מכן שלח המלך לשאול את פי הצדיק באמרו כי בוודאי אין לו ספק שהישועה היא בזכותו, אך רוצה הוא להבין כיצד יתכן שביום הפורים ערך הצדיק סעודה גדולה כיד המלך, אכל ושתה והתבסס ביין, ולא ראו כלל שעמד בתפילה ובתחנונים לפני הבורא שיבטל את הגזירה!?

השיב לו הצדיק כי הישועה באה על ידי שעושים את רצון הבורא, וביום הפורים רצון הבורא הוא שישמחו באכילה ובשתיה, ולכן פועלים ישועה על ידי שמחה זו!

יש נוסחת פלא להשגה בתורה

והשמחה הזו היא המביאה לנו את כל ההשפעות למשך כל ימי השנה ברוחניות ובגשמיות. יודעני באברך מופלג שליט"א היושב באחת מערי הפרזות בדרום הארץ, אשר ניסה כל השנים להתחבר ל'שמחה של פורים', ולא הצליח. באשר היה חושב לעצמו. 'הן פורים יום גדול הוא מאד. הרי בספרים מאריכים בגודל יקר היום הזה. א"כ מה לי לשנות מהיין יותר מהרגלי ולהתבשם בתוצרת הגפן, ארחיק לי נדוד לבית מדרש מרוחק, אשקיע עצמי בתורה ובתפילה, ואצא ידי חובתי בזה. מה לי ולשמחה זו?'

ובאמת היה האברך הזה מבקש אמת. ושנים הרבה היו מחשבות אלו רודפות אחריו, כרדוף השיכורים המבושמים אחר המשקאות המשכרים. שנה אחת החליט להעלות תמיהה זו בפני אחד מגדולי צדיקי הדור המשפיע טללי תחיה וחסידות לאלפים. הצדיק האזין לתמיהתו זו, לא גער בו, אך המחיש לו את גודל העניין בתארו לו את הסצנה הבאה: "הן כולנו שואפי תורה ויראה אנו, השורש המשותף לכולנו הוא הרצון להתקרב אל הבורא יתברך ולקיים את מצוותיו ותורתו".

"עתה תאר לך", אמר לו הצדיק. "שיש נוסחת פלא להשגה בתורה, בהתמדתה ובחשקה על ידי פרישה למדבר ג' ימים בשנה, ואחרי הפרישה הלזו - כל שערי החכמה יהיו פתוחים בפני מי שעשה עצה נפלאה זו, ורק בהתמדת התורה וחשקה ישגה כל הימים. הימצא מי מזרע בית ישראל אשר לא יחשק בשיקוי פלאים זה? היהיה מי שלא ישקיע כל כוחותיו בזה?"

בוודאי לא יהיה מי שיזלזל בתרופת פלא זו, ומי שיזלזל בו ויאמר 'מה לך נטפל אלי, למה לי כל המסע הזה?' הרי לשוטה יחשב. הרי יש לך כוחות פלא לעלות במעלות התורה כפליים ככה, הרבה מאד!"

המשך בעמוד הבא

הבה נתבונן במהותו של יום ובכוח לפעול ישעות בכל מיני עניינים. הרי בכל חג יש מצוות. מצוות שונות. בסוכות אנו מוקפים במצוות הישיבה בסוכה, נטילת לולב, הנענועים, השמחה ברגלים. בפסח אנו נזהרים מחמץ עד לאחת. אוכלים מצות ומחדירים אמונה, וכן הלאה.

אלו המעשים שאנו עושים ביום טוב, אך יש את מהות והגדרת היום טוב שהוא חורג מפעולות המצוה גרידא! מהות יו"ט פסח הוא הגדרת הבן חורין, וכל המצוות הפסח סביבו. מהות היו"ט סוכות הוא חג האסיף וזמן שמחתנו.

וכעת, כשאנו עומדים בעיצומם של ימי הפורים - מהו ההגדרה של חג זה? - אין ספק. אכן הרבה מצוות לנו ביום זה. [והשנה לבני קרתא דשופריא - לרגל פורים המשולש בעיה"ק ירושלים - מתפרס להם מצוות אלו על מרווח זמן יותר גדול] אך ההגדרה והכותרת של פורים הוא 'משתה ושמחה' - זהו מהותו של יום, וכך קבעו חז"ל לציינו לרגל הנס שקרה לנו בימים מור והדס!

אם כן זה הזמן לחגור אזורינו ולהתבונן, ולידע ולהודיע לנו ולנפשותינו - שאכן הרבה עניינים ישנם בפורים, ובוודאי כל אחד צריך לעשות בהידור הכי גדול. אך ההידור היותר גדול הוא בתוספת שמחה ככל האפשר - ושמחה זו היא המביאה לנו את כל הישועות!

אכל ושתה והתבסס ביין, ולא ראו כלל שעמד בתפילה

וכך היה דורש הרה"ק בעל 'חובת התלמידים' מפיסצא הי"ד זיע"א ביום הפורים בשנות הזעם בגטו וורשה בעת היותם בצר ומצוק: פורים הוא כ'יום כיפורים', כפי שביום הקדוש לא יעלה על דעת אדם מישראל לטעום קמעא אף שהתענית קשה עליו מאוד, כך גם בפורים יש לשמוח כי כך הוא רצון הבורא וזה תענוג להקב"ה, אף שהדבר קשה מאוד עלינו!

סיפור נפלא וקדמון מובא בספר 'דברי שמואל' (סלונים) בשם בעל ה'סמיכות חכמים' (וי"א בשם רבי אלעזר רוקח בעל ה'מעשה רוקח') על מדינה אחת שנקלעה לצרה מסוימת, והמלך שיגר את שלוחיו לצדיק שהתגורר במדינה לבקש שיעתיר בעדו להסיר את הצרה והמצוקה מהם. היה זה בתקופת פורים, ומיד לאחר הפורים

'דנו, אני רוצה אותך למשלוח מנות'.. "זאת אומרת שאתה המשלוח מנות שלי לפורים. הגוף והנפש שלך הם שתי מנות שאתה נותן לי לכבוד חג הפורים. עשינו עסק?"

רבה של מגדל העמק הרב יצחק גרוסמן שליט"א בסיפור מרתק על תלמידו 'דנו'

היום משמש הרב דניאל כר"מ ומחנך במוסדות "מגדל אור", ומפיץ תורה ויהדות בלב הנערים הרבים. בכל ליל פורים, לאחר קריאת המגילה, הוא עולה על הבמה ומספר את נס הפורים הפרטי שלו.

את סיום הסיפור שמעתי בשנה שעברה לראשונה:

"חזרתי הביתה", סיפר הרב דניאל, "ואמרתי לבני המשפחה 'אני חוזר למגדל אור'. הם הסתכלו עלי בתמיהון, 'מה יש לך? סופסוף עזבת אותם. מה אתה חוזר?' 'אני משלוח מנות של הרב', סיפר להם דניאל. 'מה זאת אומרת?'"

"הבטחתי את עצמי משלוח מנות לרב גרוסמן", ענה דניאל.

המשפחה, שהיתה שומרת מסורת והקפידה על חגים, לא ידעה איך לעכל זאת, אבל ברירה לא עמדה בפניה. הבן שלהם משלוח מנות של הרב גרוסמן! "טוב לך", קבעה האם.

והוא כאן. המאור שבתורה החזירו למוטב. ולא זו בלבד, אלא בכל שנה הוא מקפיד להביא עוד ועוד משלוחי מנות שכאלו לעם ישראל.

(מתוך הספר אור השבת)

הוא היה תלמיד חביב ומצטיין. "דנו", קראנו לו בחביבות. תווי פניו העידו על עדינות נפשו. ידענו כי הרקע המשפחתי שלו קשה, ושהוא נושא עמו מטען לא קל. צוות המוסדות העניק לו בכל ימי לימודו ב"מגדל אור" את החום והאהבה שלהם היה זקוק.

כשהגיע לגיל 13, חגגנו עמו בר- מצווה. הענקתי לו זוג תפילין ויחלתי להצלחתו, ברם אחיו התעקשו שהוא יחזור הביתה וילמד קרוב לבית. חששתי מאד מכך, אבל לא היתה לנו ברירה. דנו חזר הביתה ועם הזמן הפך לנער שוליים, התחבר לילדים מסוכנים באזור והתדרדר רוחנית ומוסרית.

נשאתי עמי כל הימים כאב לב על שדנו עזב את דרך התורה. הוא שכבר הכיר את בוראו ולמד בחשק רב ובהצטיינות, עזב באר מים חיים לטובת בורות נשברים.

ואז הוא קפץ לביקור מחזור. היה זה בפורים. קראו לו והוא בא. החגיגה היתה גדולה, קראו מגילת אסתר ברוב עם, אחר כך חולקו משלוחי מנות ונערכה סעודה גדולה, שיר ושבח, הודעה והלל לקב"ה. הבוגרים נעמדו לרקוד עד דלא ידע, והאווירה נהיתה פורימית ושמחה.

הבטחתי את עצמי משלוח מנות לרב גרוסמן

לפתע, בין מאות התלמידים, הבחנתי בו. רצתי אליו וביקשתי שיעלה עמי על הבמה. תחילה סירב, אך אחר כך עלה לבמה, ואמרתי לו, "דנו היקר, תלמידנו האהוב, אני רוצה ממך משלוח מנות. תיתן לי?" "בוודאי", כבוד הרב, "אני חייב לך הכרת הטוב." "אז בבקשה", עניתי, "אני רוצה אותך למשלוח מנות." "אותי? מה זאת אומרת?" לא הבין דנו. "זאת אומרת שאתה המשלוח מנות שלי לפורים. הגוף והנפש שלך הם שתי מנות שאתה נותן לי לכבוד חג הפורים. עשינו עסק?" "כן", ענה דנו בבושה, והציבור מחזק את ידי בשאגות עידוד, "דנו! דנו! דנו! והוא נשאר שם. עד עצם היום הזה.

המשך מעמוד קודם | הרב א.שור

כל השנה כולה להשגות בתורה! אף נזכה להתמדתה ושמחתה! זהו שיקוי פלאים! חבל להפסידה!"

העוסק בשמחה ביום זה - אינו רק מרוויח את עצם קיום ציווי חז"ל, כי אם משקיע הוא לכל השנה כולה! שכן משמחה זו יושפע לו - שפע של תורה וקדושה לכל בתורה במשך כל ימי השנה כולה!

לחיים - ברידע'ר!

ליהודים היתה אורה - זו תורה בשמחה!

"כן הוא בימי הפורים", סיים הצדיק המשפיע. "אכן. נדמה לעומד מן הצד שהעוסק בימים אלו בשמחת החג - שמחה אשר חכמינו ז"ל קבעו את גדריה והלכותיה - הנו כביכול בטל מן התורה? אך לא כך הם פני הדברים. ההיפך הוא הנכון. העוסק במצות חז"ל להרבות בשמחה ביום הזה הוא זה הדבק בתורה ובנותנה. שכן יום הפורים גדול הוא ונשגב עד למאוד. שכל שנרבה בו בשמחת היום - כן נזכה במשך כל השנה כולה להתמדה בתורה עד למאוד! אף נזכה במשך

מדי שנה, לקראת אכילת המצה, אני נוהג לשאת נאום שלם וראיתי שמשוהו נדלק בו. הוא לא סתם שמע והתעניין, הוא גם החל לדמוע. הבנתי שהרגש שלו נתפס, וידעתי שהוא עומד לעשות את השינוי המיוחל

פעיל הקירוב הרב יוחנן בריזל, שכבר עשרות שנים עורך את ליל הסדר בחיק בניו של הקב"ה באוקראינה וברוסיה הקפואה, עם סיפור מדהים על אב ובנו שהתקרבו בזכות ליל הסדר

אליעזר (לייזר) רוט

מיד ראיתי שמדובר בבחור חכם ורגיש מאוד

"אט אט הוא החל להיתפס לפעילות שלנו, מיד ראיתי שמדובר בבחור חכם ורגיש מאוד, דיברתי איתו קצת, ביקשתי ממנו לסייע בפעילות, ואחרי תקופה לא ארוכה הוא היה לחלק בלתי נפרד מהפעילות שלנו כאן.

"אבל למרות שבמשך חודשים ארוכים הוא לא פספס שום פעילות, איליה לא עשה שום צעד בכיוון של חזרה בתשובה. הוא המשיך לאכול מה שהיה אוכל קודם לכן ולהתנהג כמו שהתנהג קודם לכן, רק היה מגיע למרכז שלנו ושומע על סוכות, ועל חנוכה, מקבל קצת מושגים מה זה שבת ומה זה תפילין, אבל הכל מרחוק, בלי להתקרב בצורה ממשית.

כשהגיע ליל הסדר, הוא התייצב כמו כולם. למה לא? יש חגיגה, ארוחת ערב עשירה, שירים מעניינים, יש טקס מיוחד כזה, אמרו לו שאני לובש בגד לבן ואוכלים 'מצות', שנראות כמו קרקרים ענקיים. נשמע נחמד ומעניין.

"בליל הסדר עצמו ראיתי שמשוהו נדלק בו. הוא לא סתם שמע והתעניין, הוא גם החל לדמוע. הבנתי שהרגש שלו נתפס, וידעתי שהוא עומד לעשות את השינוי המיוחל.

"מדי שנה, לקראת אכילת המצה, אני נוהג לשאת נאום שלם בנושא של חשיבות הכניסה בבריתו של אברהם אבינו. נכון שאנחנו לא זוכים לאכול מבשרו של קרבן הפסח, אבל צריכים לדעת שגם כשכן היה בשר הפסח, לא כולם היו זכאים לאכול ממנו. מי שאינו

לקראת חג הפסח, וככל שההכנות לחג מתחילות 'להתחמם', הפוכות ידיו של הרב יוחנן בריזל עמוסות בעבודה. יש לו מנהג אותו הוא מחזיק במסירות נפש כבר עשרות שנים, את ליל הסדר הוא לא חוגג בביתו ובחיק משפחתו וילדיו, אלא בנכר, בחיק ילדיו של הקב"ה שזקוקים ליד מכוונת שתראה להם כיצד ניתן להתקרב לאבינו שבשמים.

בשנים האחרונות קבע הרב בריזל את מקום מושבו בעיר וינוקובה שבפאתי מוסקבה בירת רוסיה. מדובר בעיר שמשמשת כמקום מגורים לסטודנטים מכל רחבי רוסיה, הבאים למטרופולין הגדול כדי ללמוד באוניברסיטאות הרבות הפזורות במוסקבה וסביבותיה. המגורים והמחיה בבירה יקרים מאוד, ולכן סטודנטים רבים מתגוררים בפרברים, כמו וינוקובה שהפכה מקום מורים לרבבות סטודנטים, בהם יש גם אלפי יהודים.

הרב בריזל מספר על יהודים שחלקם לא זכו לראות מעולם צורת יהודי אותנטי, כאלו שלא יודעים אפילו לומר בוודאות שהם יהודים, כי אינם יודעים את העובדה הפשוטה שהיהדות הולכת אחרי האם, ולא אחרי האב...

"אנחנו עושים פה פעילות קודש, מכירים להם את היהדות, נותנים להם להבין מה זה בכלל, ומשלבים אותם בפעילות שוטפת, במיוחד בחגי ישראל ובמועדיו, כדי לזרוע את זרעי העשייה התורנית שתבוא מאוחר יותר בעז"ה". ואכן, הפעילות עושה פירות, ובסייעתא דשמיא אור התורה ושמירת המצוות מתנוצץ ברוסיה הקפואה, הודות לפעילות הקירוב של הרב בריזל וארגונים יהודיים נוספים, שנמצאים פה ומקרבים עוד ועוד יהודים לאבינו שבשמים.

פנינו לרב בריזל, כדי לשמוע איך הוא נערך לפסח, והוא הפתיע אותנו עם סיפור מרגש ומטלטל, שיכול לפרנס בקלות ספר עב כרס.

"אחד הסטודנטים שהגיע לפעילות שלנו היה איליה. צעיר יהודי עם אפס ידע ביהדות, הוא בא לווינוקובה כדי ללמוד באוניברסיטה ויקרית במוסקבה, במטרה להיות אקדמאי מדופלם ועשיר, מתישהו בעתיד. לפעילות שלנו הוא הגיע דרך חבר שהיה שומע מהסבתא סיפורים מלאי געגוע על החיים היהודיים לפני המלחמה, ואיליה שלא זכה אפילו למעט הידע הזה, הצטרף אליו סתם מתוך סקרנות.

טיפול דומה, ונקבע לו תור, אבל הוא מאוד רוצה להקדים את התור שלו ומוכן לשלם כסף לכל מטופל שיתחלף איתו בתור. "אבא שלך גם ככה חלש מאוד", אמר לאליהו, "כדאי שהוא יתחזק לפני ההשתלה, וגם ישלמו לך כסף. מה אתה אומר? אתה מוכן לדחות את הטיפול???"

דחקתי את המרפק בצלעותי של אליהו

דחקתי את המרפק בצלעותי של אליהו ורמזתי שלו שלא יראה התלהבות גדולה. הוא בירר מתי התור החדש שיינתן לו אם יסכים, ונאמר לו שזה עשרה ימים מאוחר יותר, כלומר יומיים אחרי יום טוב אחרון של פסח. ממש מצויין!

עלינו למחלקה לבקר את אבא שלו, שאלנו אותו מה דעתו והוא הסכים בשמחה. אבל אז אמרתי לאבא שאני מבטיח לו שהוא יבטיח בעזרת ה', אם הוא יבטיח לי משהו אחר.

האבא ביקש לדעת מה אני רוצה שהוא יבטיח, ואמרתי לו שאני מבקש ממנו להתחייב שהשנה הוא לא אוכל חמץ בפסח, מתחילתו ועד סופו! לאחר דין ודברים הוא הסכים, התאריך של הניתוח נדחה, הבן קיבל סכום כסף משמעותי שעזר לו לכסות את ההלוואות שלקח כדי לממן את הטיפול האב, והאבא עצמו הגיע אלינו לפסח, שכרנו לו חדר בבית מלון קטן השוכן בסמוך, ובכל החג הוא אכל על שולחננו, דאגנו לו למאכלים בריאים ומזינים, וקירבתי אותו מאוד במשך כל החג.

באותו ליל הסדר, קיבל האב על עצמו שגם הוא ייכנס בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, בדיוק כמו שעשה הבן שלו שנה קודם לכן!!! "בימי חול המועד עשינו את הברית, וייקרא שמו בישראל: פסח! הוא אמר שבגלל שחג הפסח גרם לו למול את עצמו הוא רוצה להיקרא בשם זה.

"כך נסגר לו מעגל מדהים, של בן ואביו שהתקרבו יחד לאביהם שבשמים, בהפרש של שנה, שניהם בזכות ליל הסדר. חשבתי לעצמי, מי יודע כמה מסרו אבותיהם את נפשם על קיום המצוות הללו של ליל הסדר, אולי אפו מצות בסתר בצל המשטר הקומוניסטי, ולכן זכו שהצאצאים שלהם יתקרבו לאביהם שבשמים דווקא בזכות הלילה הגדול והקדוש הזה, ליל שימורים בו הקב"ה שומר ומצפה לכל יהודי ויהודי שיתקרב אליו באהבה גמורה ובקרבה מופלאה.

"לשמחתנו הרבה, פסח התחזק מאוד במהלך החג, הזוהר הקדוש אומר שמצה היא לחם של רפואה, ואכן ראינו שהוא התחזק משמעותית, הניתוח עבר בשלום וההשתלה התקבלה בגופו שבהצלחה מרובה. היום הוא בריא לחלוטין ב"ה, והשנה בליל הסדר הוא צפוי להשתתף יחד עם רעייתו ועם בנו אליהו, בתקווה שנזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בירושלים עיר הקודש במהרה".

ניתן להשתתף בפעילות הקודש של הרב יוחנן בריזל, בהוצאות ליל הסדר השנה, בווינוקובה שבפאתי מוסקבה, באמצעות העברה לבנק הפועלים (12) סניף מאה שערים (533) מספר חשבון 90946, וכן בהעברה לחשבון 'ביט' במספר 0545536356. ניתן להעביר שמות לתפילה ולברכה, שיוזכרו בעיצומו של ליל הסדר, על ידי הרב בריזל והיהודים המקבלים על עצמם עול תורה ומצוות.

נימול, לא זכה לכך! אפילו אם זה לא באשמתו ואם הוא לא נימול בגלל הסכנה. זה לא עניין של עונש, אלא פשוט, כדי להיות ראוי לאכול קרבן פסח, צריכים להיות עם הגוף המתאים, גוף של יהודי. מי שאינו נימול לא יכול!

"כמובן שכשדרשה הזאת נאמרת בין יהודים שחלקם אינם נימולים, יש לה משמעות מאוד גדולה, ואכן מדי שנה אחרי ליל הסדר יש בריתות נוספות בסייעתא דשמיא. כך היה גם הפעם, דיברתי על זה עם כל הרגש, תיארת את היהודי שמשתוקק כל כך לאכול מבשר קרבן הפסח, ולא יכול כי הוא לא נימול, והסברתי שהמשמעות היא לא רק לגבי קרבן פסח, אלא בכלל, יהודי נימול ויהודי שלא נימול זה שתי דרגות אחרות. זה לא אותו בנאדם!"

"עוד לפני שהסתיים ליל הסדר, אליהו כבר הגיע אלי ואמר לי שהוא רוצה לעשות ברית. שנביא מוהל בימים הקרובים.

"למחרת כבר הושבתי אותו לידי בליל הסדר השני, והפכתי אותו לחתן האירוע, הוא מאוד התרגש, ועוד באותו חול המועד סידרנו את העניין והוא נכנס בבריתו של אברהם אבינו. כששאלנו אותו מה השם שהוא בוחר לעצמו, התשובה שלו היתה שהוא רוצה להיקרא אליהו, על שם אליהו הנביא שבלי ליל הסדר מבקר בבתי ישראל. כך הפך אליהו לאליהו, וליהודים היתה אורה ושמחה. מכאן ואילך הוא נכנס לתהליך מואץ של קבלת עול תורה ומצוות בסייעתא דשמיא."

הוא כל כך חיכה והשתוקק לליל הסדר

"שנה לאחר מכן, כשהתקרב חג הפסח, בא אליהו בבכי נורא. שאלתי אותו למה אתה בוכה? מה קרה לך? והוא משיב לי שהוא לא יכול להשתתף השנה בליל הסדר, והדבר כואב לו מאוד, כי ליל הסדר זה החג שלו, זה הרגע שבו הוא עשה את המהפך בחיים שלו, והוא כל כך חיכה והשתוקק לליל הסדר.

"למה לא תוכל להשתתף השנה?", שאלתי אותו, והוא השיב לי שאבא שלו סובל ממחלה קשה וזקוק להשתלת מח עצם. הוא פנה לרפואה פרטית, לקח הלוואות כדי לממן את הטיפול, והתור שנקבע לו יוצא בחג הראשון של פסח, כשיש צורך באשפוז לפני ואחרי, ולכן הוא צריך להיות בשני ימי החג בבית החולים, ואינו יכול להיות בליל הסדר איתנו.

"שאלתי אותו אם הוא ניסה לשנות את התאריך, והוא השיב לי שאין סיכוי: "תבין, זה תור שצריכים לחכות לו הרבה זמן, אין פה הרבה רופאים טובים באזור לפעולה הזאת. התאריך שנותנים לך זה התאריך שבו אתה מגיע, הם לא גמישים בכלל!".

אמרתי לו, שבכל זאת, אנחנו צריכים לעשות את המוטל עלינו וה' הטוב יעשה את שלו. "בוא נלך ביחד לבית החולים ונסה לדבר עם הרופא האחראי", אמרתי. הוא לא תלה תקוות רבות בביקור הזה, אבל כן שמח שאבא איתו לבית החולים כי רצה שאבא את אבא שלו.

"הגענו לבית החולים, וברגע שדרכה רגלנו על סף דלתו של המרכז הרפואי, רץ לקראתנו רופא בכיר בקריאות שמחה: "או, איזה יופי שבאתם...". אליהו מיד אמר לי שזה הרופא הבכיר שאמור לטפל באבא שלו, והרופא הסביר לנו שיש לו מטופל, עשיר גדול, שצריך לעבור

ואז היה הדחק גדול כל כך, עד שיכול היה המצב להביא לידי אסון, שיתמעך איזה איש מגודל הדחק. לכן אמר שצריכים ליתן מחצית השקל, וממילא לא ידחקו עצמם לבוא...

על סגולה לדורות וגודל קדושת השבת

מאת: הרב י. ארלנגר

וְנָתַנוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ (לי"ב)

מסופר כי פעם, חפץ הגאון בעל "בית הלוי", זצ"ל, לזרז את הבעלי בתים שבעירו לתת צדקה לאיזה דבר שבצדקה. שלח לקרוא את החשובים שבהם לשיבה בביתו. אולם, בידעם תכלית קריאתו, נמנעו הרבה ולא באו.

אמר הגאון זצ"ל, זה שאמר הכתוב 'ונתנו איש כפר נפשו לד' בפקוד אותם, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם', כי הנה לו קרא משה את הבעלי בתים שלו למנות אותם, בוודאי היה כל אחד מתאמץ להיות מן הראשונים לעמוד על המנין, ואז היה הדחק גדול כל כך, עד שיכול היה המצב להביא לידי אסון, שיתמעך איזה איש מגודל הדחק. לכן אמר שצריכים ליתן מחצית השקל, וממילא לא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, שלא ידחקו עצמם לבוא...

והנה עם כל ההרגשה של "ירידת הדורות" והידיעה של "אם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים", ובדור שיש בו בלבולים רבים, הרי שיש מקום גם לחלק הזכות, ואמירת איכשר דרא, בכמה וכמה ענינים.

דור מיוחד הוא דורנו, בו זוכים לראות אלפים ורבות שהשכינו עצמם בבתי המדרש, דור בו כמעט כל מקצוע במקצועות התורה, זוכה ללימוד בפני עצמו, עיון וחיבורים נפלאים המודפסים עליו, והידורי מצוות מופלאים, אשר גם פשוטי עם זוכים להם, דברים שפעם היו כרוכים במסירות נפש של ממש.

מצינו דור שכולו סגולות וישועות

מאידך, מצינו דור שכולו סגולות וישועות, כמים לים מכסים. כי ישראל עם סגולה הוא, וסגולות רבות לו, ודרכים רבים להשיג את ה"כופר נפש", וצדקה, מגיע בשכנוע של כוח הסגולה הנפלאה, שיש בנתינת ה"כופר נפש", מלבד נתינת הצדקה. והדרך להוציא את הממון מכיסי בני האדם, דרך הבטחת ה"סגולה" המיוחדת.

עיון בספרי גדולי הדורות מלמד, כי אכן בספרי הקודש, מדורות ראשונים ואחרונים, מצויות סגולות שתועלתן רבה, למען ירבו הזכויות והישועות, בכל בית כדי משאלות ליבו לטובה.

וכך מבואר בספה"ק, ממקורות רבים:

- לימוד תורה - סגולה לילדים, לבנין בית, לחיים, בריאות פרנסה והצלחה בהכל.
- לימוד ברצף - "מצוה גוררת מצוה - קיום מצוה הוא הסגולה

- לחמוד עוד מצווה, וכן בלימוד תורה, למד הרבה וקבל חשק ללמוד!"
- תפילה בכוונה - שורש רפואה שתועיל לכל הצרות (ספר העיקרים)
- המעביר על מידותיו - מעבירין לו על פשעיו (ועוד הרבה סגולות הטמונות בהם)
- שמירת הלשון - סגולה לפרנסה קבלת התפילות וכל מילי דמיטב
- חזרה - השונה פרקו מאה ואחד פעמים, סגולה לזכרון
- חסד והלואת ממון, - סגולה לשידוך, לילדים, לחיים בריאים, לעשירות ולקבלת התפילות.
- מצות ליווי אורחים, סגולה גדולה לעשירות והצלחה.
- מעביר על מידותיו - סגולה לכפרת עוונות ולקבלת התפילות.
- ברכת כהנים - סגולה לכל ברכות הד
- איש"ר בכל כוחו - כפרת כל העוונות
- שמירת שבת כהלכתה - זריז וזהיר בשמירת השבת - מחילת עוונות ועשירות
- נט"י כדין - ברהמ"ז בכוונה - עשירות והצלחה.
- לא להכניס מעדנים מיותרים לגופו - סגולה להתחכם בלימוד התורה
- ק"ש על המיטה (מלא!) בכוונה - סגולה לשמירה וישועה
- ק"ש בכוונה - להנצל ממחלוקת
- זהירות בדיבור אסור וראיית העין - סגולה שיקבל ד' תפילות
- סיוע כלכלי לכוללים ולישיבות - סגולה לעשירות. (וכך

כותב החפץ חיים: - לפנים בישראל היתה חובה על כל אחד לתת תרומות ומעשרות לכהנים וללויים, וזאת הייתה סגולה לעשירות, עשר בשביל שתתעשר, ועכשיו בימינו בני הישיבות הינם במקום הכהנים והלויים, וכל בן ישראל מחוייב הוא לתת להם מנת חלקם המגיע להם על פי דין)

נבזה הסגולה והישועה

בְּיַיִן וּבְיַיִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֵלָם (לא, יז)

שבת קודש!

דומה שאין מי שיכול למצוא את המילים, לתאר את התחושה, את ההתרגשות ואת המית הלב, שאופפים כל לב מרגיש ביום השבת, אותה מתנה מופלאה שניתנה לכלל ישראל ביד הקב"ה. וכפי שכותב רבינו אור החיים הקדוש, על המתנה ששייכת לישראל בדוקא - "אות היא לעולם- פירוש אין אתנו זר בעולם, ואולי שגם המלאכים לא ישבו במסיבתינו בעולם זה כי הוא למעלה מהמלאכים.

חלק מההערכות לקבלת המתנה הגדולה, היא גם ההכנה לשבת, שמוצאת אף מקום בהלכה, כפי שמלמדים רבותינו בגמרא (ב"ק לב). שאף שאמר איסי בן יהודה שמי שרץ ברה"ר והזיק חייב מפני שהוא משונה. הרי ש"מודה איסי בער"ש בין השמשות שהוא פטור מפני שרץ ברשות בע"ש"

ערב שבת רצים! כי מתכוננים, וממשיכה הגמרא ומפרטת: "מאי ברשות כדרכי חנינא שאמר רבי חנינא. בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא רבי ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה.

הם, האמוראים הקדושים יצאו לקראת שבת!

מדוע נקראה השבת כלה?

מדוע נקראה השבת כלה? שואל רבינו המהרש"א בדבריו על המקום, ומביא את דברי החז"ל: "תני רבי שמעון בר יוחאי אומר: אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא: לכל נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג. אמר לה הקדוש ברוך הוא: כנסת ישראל יהיה בן זוגך. כיון שעמדו ישראל על הר סיני, אמר הקדוש ברוך הוא: זכרו הדבר שאמרתי לשבת, כנסת ישראל יהיה בן זוגך, היינו דכתיב: זכור את יום השבת לקדשו.

ממשיך המהרש"א ומבאר: כי מה שהיו יוצתאים החכמים לקראת שבת "בפניא מעלי דשבתא". היינו כי הכנסת שבת היא כהכנסה לחופה. הקידושין הם הקידוש שאנחנו מקדשים! כי היא כלת המלך כי כל ישראל בני מלכים הם!

ומדוע יצא רבי חנינא לקראתה? הרי זה ממש כשם שהחתן יוצא לקראת הכלה בעת שהיא מגיעה דבר הנלמד ממה שכתוב "ד' מסיני בא". וכתב רש"י "כחתן היוצא להקביל את פני הכלה".

לעומת זאת, ממשיך ומבאר המהרש"א, רבי ינאי הייתה לו מידה אחרת! הוא היה עומד במקומו, כדרך שהכלה בעת שבאה מחופתה הולכת לבית בעלה. ולכן אמר "בואי כלה" בואי כלה" בואי לחופה ובואי לבית.

המתאר את ההכנה לשבת קודש

"דע לך" שח לי יהודי, שעוסק שנים רבות, בקירוב יהודים רחוקים, לכור מחצבתם, ולשמירת התורה והמצוות, "כי אצל רבים מהם, היה הצעד הראשון והמכריע, שמירת השבת ומציאות של השתתפות בבית של יראי אלוקים ושומרי שבת, עם תפילות וסעודות השבת, אירוע שהיה גורם מכריע בהשפעה על נשמתם של אותם רחוקים, שהאירה באור גדול אור השבת.

גם בקדמונים מצינו את מתן הדגש, על אותו אור, אותה תחושה ואותם רגשות, המעוררות את הלב ביום השבת, והעמידה על סודן וכוחן של אותן רגשות. ומה נפלאה היא לשוננו, של רבי אברהם דאנציג זיע"א, בעל ה"חיי אדם" בספרו "זכרו תורת משה", המתאר את ההכנה לשבת קודש, ותחושת הנשמה היתירה המגיעה לכל מי שהכין את עצמו ליום השבת

וכך כותב ה"זכרו תורת משה": "יכול האדם להתבונן ולנסות, כי כאשר יכוין האדם את דעתו ותהיה יראת ד' בלבו באמת, ויהיו מעשיו רצונים אז בודאי לאחר שטבל בערב שבת בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת, יבין בדעתו שנתוסף לו נשמה יתרה, כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו, עד שתבער בו אהבת ויראת ד', וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק, אבל כשאין נשמתו טהורה אז לא ירגיש בקדושת שבת! ולכן כיון שמאד גדולה קדושתה לכן רצה הקב"ה לזכות אותנו שנוכח כולנו לנשמה יתרה וקדושה יתרה בשבת ולכן צוה אותנו לשבות ביום הקדוש הזה ולכבדו ולענגו עד שאמרו ששקולה שבת כנגד כל התורה וכל המשמר שבת כהלכתה מוחלין לו כל עונותיו".

כך מתאר אחד מתלמידיו של מרן החפץ חיים, שסיפר, כי באחד מימי ששי היתה לו איזו שאלה אל רבו מרן החפץ חיים זצ"ל, ונכנס לשם כך לביתו לשאול בעצתו. והנה כשנכנס אל הבית היה זה כבר לאחר חצות היום, כששבת קודש התקרבה לבוא, ומבחין הוא כי החפץ חיים עומד בקרן זית בחדר, מבלי שיבחין בו שנכנס, והוא מוכן לקראת שבתא מלכתא, לאחר שהיה במקוה וכו', שאר הכנות ותואר פניו מאירות, ושומע הבחור את רבו הקדוש מלחש ואומר: אהה שבת, באה, אהה שבת אהה שבת, וכולו נהנה הנאה עצומה, שהנה הנה שבת קודש מתקרבת ובאה.

אותה יכולת מופלאה, של "להרגיש את השבת", מוצאת הגדרה בדברים שכותב רבי חיים אב"ד פרידבורג, הלא הוא אחי המהר"ל מפראג, בספרו הנקרא "ספר החיים", כאשר הוא מתאר את המתנה ששבת שמה, ואת התחושות שיש לכל יהודי בעל לב מרגיש ביום השבת, "שמאהבת ה' יתברך את עמו ישראל נתן להם את שבת קדשו, שהוא אות ברית בינו ובינינו, ובמנוחתנו לא ישכנו ערלים, במה שירגיש כל איש ישראל בעצמו שפע אלקי ואור פניו כי רציתיו, ושמחה יתירה שנופל עליו בלי מתכוין מיד בהכנסת השבת, וליל של שבת כולה אור ועוז וחדוה במקומינו בלתי ספק שאין זה רק ניצוץ האור והשמחה המבהיק ממקום שהנבואה יוצאת משם, שאף על פי שאין לנו לא נביא ולא חוזה ואנחנו על אדמה טמאה, עם כל זה לא עזב ממנו חסדו ואמיתו, להשפיע עלינו אור אלוקי מדי שבת בשבתו. (ספר החיים חלק ג' פ"ו)

נושאי הלימוד ב'דף יומי' בהלכה'

האם מותר לאדם לומר לעצמו בשבת: "מחר אתקן חפץ זה?" האם מותר לומר בשבת: "מחר אסע למקום פלוני?" ובאיזה אופן מותר לדבר בשבת על מחירי מוצרים?

נאמר בספר ישעיהו: 'יִקְרָאֲתָ לְשַׁבַּת עֲנֹג... וְכַפַּדְתָּ מַעֲשׂוֹת דְרָכֶיךָ מִמְצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבַּר דְּבָר'; ודרשו חכמינו ז"ל: 'ודבר דבר - שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול', כלומר שלא ידבר האדם בשבת על דברים האסורים בשבת, בין מדאורייתא ובין מדרבנן, אשר עתיד לעשותם בימי החול. ואין הבדל בין דיבור המועיל לעשיית המלאכה, כגון שמבקש מחבירו שיבוא במוצאי שבת לסייע לו בעשייתה, לבין דיבור שאינו מועיל, וכגון שאומר "מחר אתקן חפץ זה", ואף אם אומר זאת בינו לבין עצמו. וכן אם מדובר בדבר שחבירו עתיד לעשותו בימות החול, אסור לו לדבר עם חבירו על אודות ענין זה, למרות שהדבר אינו נוגע אליו כלל. וכן אסור לחשב בפיו חשבונות כספיים בעלי משמעות מעשית, כגון לדעת מהי יתרת התשלום שאמור לשלם לבעל מלאכה. המתכוון לנסוע ברכב למקום מסוים, רשאי לומר על כך בשבת: 'אֶלֶךְ לְמִקוֹם פְּלוֹנִי', אך אינו רשאי לומר: 'אסע למקום פלוני ברכב', משום שנסיעה זו אסורה בשבת. ואם אומר: 'אסע למקום פלוני', ללא הזכרת הרכב - לדעת הגר"ש אויערבך זצ"ל, אם ניתן להגיע למקום זה ברכיבה על אופניים, אין איסור בדבר, משום שרכיבה על אופניים אף היא נחשבת כ'נסיעה', והיא אינה אסורה בשבת מעיקר הדין, אלא מחמת חששות שונים, או מחמת 'עובדין דחול'. אולם, לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, אסור לומר "אסע" אף ללא הזכרת הרכב, משום שסתם נסיעה משמעותה ברכב.

ודברים שאסור לעשותם בשבת, אך אין בהם כל משמעות עתידית לימות החול, מותר לדבר עליהם בשבת. ולכן, מותר לאדם לספר על קניות שערך ועל מלאכות שעשה בימות החול; וכן מותר לספר על מחירי המוצרים שקנה, וכדומה. אולם, אם יודע שאחד השומעים מתכוון אף הוא לקנות אחד ממוצרים אלו - כתב הבן איש חי, שאסור לדבר עמו על מחירו; וכפי האמור לעיל, שדיבור של חול אסור אף כאשר משמעותו העתידית נוגעת רק לשומע ולא למדבר. ברם, גם דברים שאין בהם על משמעות עתידית, הרי הם ככל שיחה בטלה, שאסור להרבות בה בשבת, ואינה ראויה ליראי חטא - וקל וחומר לתלמידי חכמים - אף בימות החול.

האם מותר לקרוא בשבת מודעה על מכירת ספרי קודש? והאם מותר לגבאי לקרוא בשבת ברשימת העולים לתורה?

חכמינו ז"ל אסרו לקרוא בשבת וביום טוב שטרי חוב ורישומי חשבונות כספיים, ואיסור זה מכונה 'שטרי הדיוטות'. ונחלקו ראשונים בטעם האיסור: יש אומרים, שבקריאה זו עוברים על איסור 'מְמַצּוֹא חֶפְצְךָ', שפירושו שלא יעסוק אדם בעסקי חולין בשבת; ויש אומרים, שקיים חשש כי במהלך הקריאה ימחק הקורא חלק מהכתוב, כדרך אדם הקורא בשטרותיו ובחשבונותיו בימות החול. שני טעמים אלו נפסקו להלכה; ולכן, אסור לקרוא בשבת כל כתב העוסק בעסקי חולין, כגון מודעות מסחריות; וכן אסור לקרוא כל רשימה שבימות החול עשוי אדם למחוק חלק ממנה במהלך קריאתו, ואף אם אין בה עסקי חולין מובהקים, וכגון רשימת אורחים לסעודה.

ובנוסף על איסור 'שטרי הדיוטות', אסרו חכמים לקרוא גם כתבים שאין בהם איסור 'ממצוא חפצך' ואין בהם חשש למחיקת הכתוב במהלך הקריאה, וזאת מחשש שעל ידי קריאה זו ימשכו לקרוא בשטרי הדיוטות. ואיסור קריאת שטרי הדיוטות, וכן הכתבים האסורים בקריאה

מחשש שמא יקראו בשטרי הדיוטות - הוא אף כשאינו קורא בפיו את הכתוב, אלא מעיין בו בלבד; וכן אסור לעיין בכתבים האסורים אף אם יודע את תוכנם בעל פה, וקורא בהם שלא לצורך כלל. ועם זאת, אם אינו מתכוין לקרוא את הכתוב בו אלא רק רואהו ראייה בעלמא, דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל שאין בכך איסור.

וכתבים שיש בקריאתם צורך הגוף, או צורך מצוה, אינם בכלל איסור שטרי הדיוטות, ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, מותר אף לקרוא מודעות בעניין מכירת חפצי מצוה, אך אין לקרוא את המחירים המצוינים בהן. ומותר אף לקרוא מודעה שהוא מסופק אם כתוב בה דבר מצוה, או לרפרף על פני לוח מודעות כשהוא מסופק אם תלויה בו מודעה הנוגעת לדבר מצוה. וכן מותר לקרוא את גליון ההערכה [תעודה] של בנו, כדי לפקח על לימודיו ולעודדו ללמוד. אולם, אסור לקרוא מודעות שאין בהם דבר מצוה, כגון מודעות על טיול, מפגש או כינוס, גם אם אינן עוסקות בעניני חולין מובהקים.

ועל פי כל האמור, רשימה שאדם עשוי למחוק חלק ממנה במהלך קריאתו, העוסקת בצורכי מצוה, וכגון רשימת אורחים המוזמנים לסעודת מצוה, או רשימת העולים לתורה - האיסור לקוראה בשבת הוא רק מחשש שהקורא ימחק חלק ממנה במהלך הקריאה. ולכן, באופנים הבאים מותר לקרוא רשימה כזו: א. כאשר הקורא אינו רשאי למחוק מאומה, וכגון מלצר הקורא ברשימת האורחים המוזמנים לסעודה. ב. יש אומרים, שכאשר הקריאה מתבצעת בנוכחות 'שומר', שיזכיר לקורא את איסור המחיקה במידה ויתכונן למחוק, אין לחשוש למחיקה והקריאה מותרת; ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, רצוי שיקרא מי שאין בידו למחוק, מאשר לקרוא בנוכחות שומר. ועוד הורה הגר"נ קרליץ זצ"ל שמוותר לקרוא רשימת אנשים כדי להזכירם ב'מי שבירך' בעת שמחה וכדומה, אך אסור לקרוא רשימת חולים כדי להזכירם בתפילת 'מי שבירך' לחולה, אלא בנוכחות 'שומר', וכנ"ל, מחשש שימחקו את שמותיהם של החולים שהבריא או שנפטרו רח"ל.

ואשה שהכינה רשימה של המנות אותן היא רוצה להגיש בסעודות השבת והחג - לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, תקרא לאחד מבני הבית שאינו רשאי למחוק מהרשימה, ותאמר לו שיקרא את הרשימה. ולדעת הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל, יתכן שמוותר לאשה עצמה להתבונן בחטף ברשימת המנות כדי להיזכר בסדר הגשתן.

האם מותר לקרוא בשבת את כיתובי התמונות שבספרי תולדות גדולי ישראל? והאם מותר לכתחילה להסתכל בתמונות בשבת?

איסור נוסף שאסרו חכמינו ז"ל במסגרת האיסור של 'שטרי הדיוטות', הוא קריאת כיתוב שמתחת לציורים ולתמונות. אולם, כיתוב שאינו מחדש או מוסיף שום הסבר לציור ולתמונה - וכגון כיתוב שמו של רב ידוע מתחת לתמונתו - דעת הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל שאין איסור לקוראו, משום שישוד האיסור בקריאת הכיתוב הוא בכך שהכיתוב יחד עם הציור או התמונה יוצרים סיפור או מסר מסוים, ולכן במקרה שאין צורך בכיתוב, לא נאסרה קריאתו. ותמונה של אדם גדול בשעת עשיית מצוה - צידד הגר"נ קרליץ זצ"ל שמוותר לקרוא את הכיתוב שתחתיה גם אם אין

מראהו של אותו אדם גדול ידוע [כך שהכיתוב מסביר את התמונה], וזאת משום שהתמונה מביאה לידי יראת שמים, ובאופן זה לא אסרו את קריאת הכיתוב. וכן כיתובים שמתחת לציורים בהגדה של פסח, וכדומה, דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל שמוותר לקוראם, משום שהם מוסיפים הבנה בדברי תורה; אולם, הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל פקפק בהיתר זה. מאידך, לדעת הגר"ש"ז אלישיב זצ"ל, כל ספר שמוותר לקוראו בשבת, אין איסור כלל בקריאת הכיתובים שמתחת לציורים או לתמונות המופיעים בו.

והסתכלות בתמונות ובציורים עצמם, מותרת בשבת. ועם זאת, הגר"ח קניבסקי זצ"ל כתב בשם החזון איש, שאין להסתכל בתמונות בשבת, וביאר הגר"נ קרליץ זצ"ל, שמן הסתם לא החמיר החזון איש אלא באופן שיש כיתוב מתחת התמונות, והורה להימנע מכך מחמת החשש שיקראו את הכיתוב שתחתיהן; ואכן, גם לדעת המתירים להסתכל בתמונות בשבת, עדיף שלא יסתכל בהן אלא אם כן הוא יודע בעצמו שלא יכשל בקריאת הכיתוב שתחתיהן, או שיכסה את הכיתוב בידו.

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי',
ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. כנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

חייב איניש לבסומי בפּוריא

חייב איניש לבסומי בפּוריא - האם חייבים לשתות יין, או ניתן גם לצאת די חובה בבירה וויסקי? והאם ניתן להסתפק במיץ ענבים?

'עד דלא ידע' לקט ענייני הפורים

נעשה הנס, אלא שיוצאים יד"ח גם כשמשתכרים בשאר משקים המשכרים, (וכעין שמצינו בנרות חנוכה, שמצוה מן המובחר בשמן זית שבו נעשה הנס, אבל המצוה מתקיימת גם בשאר שמנים או נרות).

ודעת הגרי"ש אלישיב שאף שהמנהג הוא להשתכר ביין, מ"מ מי שקשה לו לשתות יין יכול לקיים את הדין של חייב איניש ע"י שתיית שאר משקים המשכרים.

ולגבי מיץ ענבים, כתב בשו"ת שבט הלוי שלא מקיימים בזה את המצוה, כי אינו משמח כ"כ שכתוב בו "ויין ישמח לבב אנוש".

'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי'

פירושם רבים נאמרו בכוננת 'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', ונביא מקצת מהם:

המשנ"ב כותב שארור המן זה מפלה ראשונה, שניטל נקמה רבה ממנו, ועוד טובה יתרה מזה גדולת מרדכי, שברכו הקב"ה שעלה למעלה ראש, והנה קודם שנשתכר נתן בודאי תודה להי"ת על שתי הטובות, ועל כן אמרו חז"ל שלא יפסיק מליתן שבח על זה בשמחה, עד שיבוא לידי כך שלא יבחין עוד מה בין טובה זו לזו.

השער הציון מביא מהמג"א שארור המן בגימטריא תק"ב כמו ברוך מרדכי, ומשנשתכר עד שלא ידע לחשב הגימטריא פטור מלהשתכר עוד.

הרמ"א בדרכי משה כותב בשם ספר המנהגים שהיה פיוט אחד שהיו עונים על בית אחד ארור המן, ועל בית א' ברוך מרדכי, וצריך צילתא שלא יטעה לפעמים.

הב"ח מביא שבספר 'צידה לדרך' פירש שישתכר עד שלפעמים יטעה לומר להפך - ברוך מרדכי ארור המן. (עיי"ש)

כתב השו"ע חייב איניש לבסומי בפּוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

וכתב הרמ"א וי"א שאין צריך להשתכר כ"כ, אלא ישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. וכתב ע"ז המשנ"ב 'וכן ראוי לעשות'.

והרמ"א מסיים ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון ליבו לשמים.

הביאור הלכה מביא מהמאירי שכתב שחייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר, ומ"מ אין אנו מצווים להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטוונו על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה לאהבת ה' יתברך והודאה על הנסים שעשה לנו.

עוד מביא הביה"ל את דברי החיי אדם שכיון שכל הנס היה ע"י יין, לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשתות יותר מהרגלו כדי לזכור הנס הגדול, ואמנם היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות, בנט"י וברכה וברכת המזון, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהג קלות ראש, מוטב שלא ישתכר, וכל מעשיו יהיו לשם שמים.

מצוה מן המובחר להשתכר מיין כיון שבו נעשה הנס בספר מקראי קודש כתב שמשמע מדברי רש"י, הרמב"ם והרוקח שצריך לשתות דווקא יין, והטעם הוא שהנס נעשה ע"י יין (וכמבואר בביה"ל). וסיים דבריו שהעולם לא נזהרים בזה ומשתכרים ב"ש ובירה וכדומה.

דעת הגרי"י קניבסקי שאפשר להשתכר גם ב"ש וכדו', אלא שצריך לשתות קצת יין משום קיום מצות משתה שהוא ביין.

דעת הגר"נ קרליץ שוודאי מצוה מן המובחר להשתכר מיין כיון שבו